

104. Keskiviikkona 18 päivänä syyskuuta 1996

kello 15.45

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi rikoslain 45 luvun 1 §:n muuttamisesta 3203

Hallituksen esitys 100/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 9/1996 vp

2) Hallituksen esitys laiksi Kera Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 2 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys 94/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 14/1996 vp

Lähetekeskustelu

3) Lakialoite laiksi työsopimuslain muuttamisesta 3213

Lakialoite 37/1996 vp (Pekka Kuosmanen /kok)

4) Lakialoite laiksi vähittäiskaupan ja eräiden työliikkeiden liikeajasta annetun lain muuttamisesta 3221

Lakialoite 38/1996 vp (Jorma Kukkonen /sd ym.)

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Anttila S-L.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi rikoslain 45 luvun 1 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 100/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 9/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi Kera Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 94/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 14/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelu:

Ed. Hämäläinen: Arvoisa puhemies! Parhaallakin suunnittelulla eduskunnan aika-
taulut ovat aina hiukan arvaamattomia. Aika-
tauluja tietääkseni suunniteltiin sillä silmällä,
että myös ministeri Kalliomäki pystyisi osallistu-

maan keskusteluun. Valitettavasti eduskunta keskusteli nyt hiukan pitempään ensimmäisessä istunnossa kuin oli ajateltu. Ministeri joutui lähemään neuvotteluun, jota hän ei voinut siirtää. Hän pyysi kuitenkin välittämään eduskunnan istunnolle terveisensä. Hän olisi korostanut omassa puheenvuorossaan nyt käsittelyssä olevan lain myönteisiä työllisyysvaikutuksia. Hän olisi korostanut sitä myönteistä panosta, joka tällä esityksellä on naisryrittäjyyden kynnyksen alentamiseen, ja hän katsoi, että koko tämä esitys on omiaan omalta osaltaan juhlistamaan yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden 90-vuotisjuhlaa.

Arvoisa puhemies! Talousvaliokunnan käsittelyssä tätä lakiehdotusta on myös tervehditty hyvin myönteisenä. Meidän mielestämme se on ollut johdonmukainen jatko Kera Oy:n toimialan laajentamiselle ja johdonmukainen jatko myös vastaamaan rahoitusjärjestelyissä elinkeinorakenteessa tapahtuneita muutoksia.

On aikaa siitä, kun syntyi lähes kansanlaulusi jo muodostunut laulu, jossa laulaja murehti sitä, "voi kuinka pieninä palasina on mun leipäni maailmalla". Tuntuu siltä, että laulu, joka silloin kuvasi tämän laulajan käsitystä omasta työstään, kuvaa tätä myöhempää elinkeinorakenteen muutosta. Laulu syntyi aikana, jolloin uskottiin tuotannollisen toiminnan taloudellista kasvua ja työllisyyttä edistäviin vaikutuksiin. Kunnat ja alueet kilpailivat tuotannollisesta toiminnasta ja kilvan tarjosivat sijoituspaikkoja teollisuusyrityksille. Laulaja varmaan tietämättään ennakoி tulevaisuutta ja muutosta, jolloin yhä harvemmin tehtaita enää perustetaan. Sen sijaan yhä suurempi osa suomalaisista ansaitsee leipänsä palvelu-yrityksissä, palvelualoilla, ja yhä useampi näyttäisi tulevaisuudessa ansaitsevan leipänsä myös niin, että se joudutaan aika pieninä palasinakin keräämään maailmalta.

Nythän me puhumme myös siitä, että olemme jo palveluyhteiskunnasta siirtymässä tietoyhteiskuntaan. Me puhumme verkottumisesta, etätyöstä, kansainvälistymisestä. Kaikkiin näihin elinkeinoelämän muutoksiin tietysti Kera Oy, joka on yksi elinkeinoelämää rahoittavista tahoista, joutuu vastaamaan, kun se omia rahoitusjärjestelyjään miettii ja kun toisaalta me joudumme miettimään sitä lainsäädäntöä, jolla nämä rahoitusjärjestelyt toteutetaan.

Kera Oy:tä koskeva lainsäädäntö on muuttanut viime vuosina aika tiuhaan. Alun perinhan Kera on ollut hyvinkin selvästi tuotannollista toimintaa ja sen investointeja rahoittava taho, mutta nyt se tarjoaa käyttöpääomia myös palve-

lutuotantoon. Tämä muutos on tapahtunut hyvin pienin askelin, aluksi niin, että Kera ryhtyi tukemaan palvelu-yrityksiä, verkottumista, kansainvälistymistä jne. Sitten ulotettiin Keran takaukset selvästi palvelutuotantoon, palvelu-yrityksiin. Nyt tällä esityksellä on tarkoitus ulottaa myös Keran lainoitus palvelu-yrityksille.

Tässä tapauksessa me puhumme eräänlaisista mikroyrityksistä. Mikro tarkoittaa tässä tapauksessa näiden yritysten kokoa. Kerasta on entistä enemmän tullut sellainen taho, joka erikoistuu ns. markkinapuutteiden hoitamiseen, markkinapuutteiden, joita yritysrahoituksessa on ollut nähtävissä. Käsillä oleva ehdotus tarkoittaa sitä, että erityisiä pienlainoja ja niiden sovellutuksena naisryrittäjälainoja ryhdytään myöntämään nimenomaan palvelu-yrityksille, jotka tähän asti ovat olleet lainoituksen ulkopuolella.

Keralla on jo muilla aloilla käytössä erityisiä pienlainoja, joista on saatu varsin hyviä kokemuksia. Meille on kerrottu, että enintään viiden hengen yrityksillä on saatu hyviä tuloksia, hyviä työllistämisenäkymiä, aikaan. Kera on myöntänyt tähän mennessä noin runsaat 1 700 pienlainaa ja niillä on saatu aikaan suunnilleen saman verran uusia työpaikkoja. Kaiken kaikkiaan tähänastiset kokemukset osoittavat, että pienlainat ovat olleet paitsi tehokas rahoitusmuoto myös valtiolle erittäin edullinen tapa luoda uusia työpaikkoja. Pienlainoja ovat erityisen aktiivisesti kysyneet nuoret yrittäjiksi haluavat. Keski-ikä on ollut talousvaliokunnan saamien tietojen mukaan 35 vuotta. Erityisen merkittävää on ollut se, että pienlainoja on runsaasti kysytty työttömyyden tai työttömyysuhan alaisina olevilta tahoilta eli työttömyys kannustaa ihmisiä yrittämiseen ja itsensä auttamiseen. Pienlaina puolestaan taas auttaa sen polun alkuun, joka on tarpeen avata silloin, jos pääomia ja vakuuksia yrittäjäksi aikovalla ei ole käytössään. Mielihyvällä voidaan siis tervehtiä pienlainan ulottamista myös palvelutuotantoon. Voimme uskoa, että se parantaa edelleen työllistämismahdollisuuksia ja auttaa nimenomaan myös niitä, jotka työttömyydestä pyrkivät oman yrittäjyyden kautta itsensä työllistämään.

Lakiehdotus sisältää myös erityisen naisryrittäjälainan käyttöönoton, jota varten on tarkoitus sisällyttää erityinen 50 miljoonan markan myöntämisvaltuutus viidelle seuraavalle vuodelle valtion budjettiin. Naisryrittäjälainasta on puolestaan ehditty saada hyviä kokemuksia Ruotsista, missä on ollut jo pari vuotta käytössä lähes vastaavanlainen lainajärjestely. Ruotsissa verra-

ten pienillä rahallisilla panoksilla on myös vastaavalla naisyrittäjälainalla tähän mennessä luotu noin 3 500 työpaikkaa. Luvut sinänsä eivät ole päästä huimaavia suomalaisen suurtyöttömyyteen verrattuna, mutta niin kuin laulaja sanoo, pieninä murusina se leipä on maailmalla. Ei ole enää näköpiirissä sellaisia konsteja, sellaisia toimenpiteitä, jotka rysäyksellä toisivat meille kymmeniätuhansia työpaikkoja. Sen vuoksi jokainen tällainen toimenpide, joka muutamankin tuhat ihmistä kykenee työllistämään, on mitä tervetullein.

Ruotsissa naisyrittäjälainan ehdot ovat olleet verrattain tiukat. Siellä on muun muassa edellytetty, että yrityksen tulee olla sataprosenttisesti naisten määräysvallassa ja johtamana. Samalla Ruotsissa on edellytetty, että lainaa saa vain sellainen yrittäjä, jonka ei arvioida saavan vapailta markkinoilta rahoitusta yritykselleen.

Suomessa lainoitusehdoista tulee päättämään valtioneuvosto. Talousvaliokunta on kuullut niistä kaavailuista, joita Suomessa näiksi ehdoiksi on. Olemme halunneet myös lausua kantamme niistä kaavailuista. Talousvaliokunta on pitänyt hyvänä sitä, että Suomessa näitä rajoja on tarkoitettu määrillä lievemmin, kuin Ruotsissa on tehty. Suomessa on ajateltu niin, että naisyrittäjälainan saamiseen riittää, jos yritys tosiasiallisesti on naisten määräysvallassa ja johtamana, vaikka se ei olisikaan sataprosenttisesti naisten omistama. On myös ajateltu, että tässä tapauksessa Keran lainaa voisi saada sellainenkin naisyrittäjä, jolla voisi olla mahdollisuus vapailta markkinoiltakin hakea rahoitusta. Tämä Ruotsia lievämpi raja on mielestäni ja valiokunnan mielestä ollut perusteltu sen vuoksi, että se tarjoaa yhä useammalle naisyrittäjälle myös mahdollisuuden päästä tämän lainan saajien piiriin.

Erityistä kiintiötä naisyrittäjien lainoille on pidetty perusteltuna sen vuoksi, että sen avulla voidaan tasapainottaa elinkeinoelämässä sukupuolten eriarvoisuutta. Naisten osuus yrittäjinä on vielä erityisen vähäinen. Varsinkin tuotannollisen toiminnan puolella se on vähäinen. Naisten kiinnostus on erityisesti suuntautunut palveluyrityksiin. On syytä uskoa, että antamalla pääomia naisten käyttöön, kannustamalla heitä yrittäjiksi ja poistamalla rahoituksen esteitä, madaltamalla sillä tavoin kynnyksiä yrittäjiksi, voimme myös omalta osaltamme olla auttamassa naisia yrittäjyyteen ja sitä kautta vaikuttamassa myös työllisyysongelmien lieventämiseen. Ei voi katsoa, että naisten kiintiö olisi poissa miesten yritysten rahoituksesta, vaan pitää katsoa niin,

että se on kaikkien muiden rahoitusmuotojen lisänä ja nimenomaan tasa-arvon edistäjänä.

Lakiehdotus on tarkoitus hyväksyä lopullisesti kolmannessa käsittelyssä siinä istunnossa, jolla juhlistetaan yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden saavuttamista Suomessa. 90 vuotta sitten suomalaiset naiset saivat äänioikeuden maailmassa ensimmäisten joukossa. Silloin torpparien vaimot, tehdastyöläiset, piit, opettajat, sairaanhoitajat uskoivat, että omalla äänellään ja lainsäätäjien välityksellä he voivat hakea apua niihin ongelmiin, jotka silloin olivat päivänpolttavia: naiskysymyksiin, sosiaaliturvaa koskeviin kysymyksiin, koulutusta koskeviin kysymyksiin; ja näin on tietysti tapahtunutkin.

Kun laki juhlistaa mainittua istuntoa, voidaan ajatella niin, että tämä on tämän päivän lainsäätäjien kädenojennus suomalaisille naisille, ja sen avulla he voivat omasta puolestaan myös hakea apua niihin kysymyksiin, jotka tällä hetkellä ovat kaikkein polttavimpia: tasa-arvo yrityselämässä ja ennen kaikkea työllisyysongelmat.

Arvoisa puhemies! Mutta usein unohdetaan, että yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden saavuttaminen ei tuonut äänioikeutta vain Suomen naisille, vaan suurin osa suomalaisista miehistäkin sai vasta silloin äänioikeuden. Ennen tätä eduskuntaudistusta vain hyvin harvalla oli äänioikeus, lähinnä maanomistukseen kytkeytyen. Suurin osa suomalaisista miehistä on sen jälkeen saanut poliittisista oikeuksistaan kiittää samaista äänioikeusudistusta, joka myöhemmin vuosina on hyvin kernaasti muistettu vain naisten äänioikeuden saavuttamisena. Sen vuoksi on hyvä myös muistaa, että samalla, kun me tarjoamme naisille tämän lain välityksellä mahdollisuuden parantaa yrittäjäksi ryhtymisen edellytyksiä, me tarjoamme myös suomalaisille miehille uuden rahoituskanavan aivan samalla tavalla etsiä apua työttömyyden ongelmiin ja yrittäjäksi pääsyn helpottamiseen. Olkoon se myöskin Suomen miehille eduskunnan kädenojennus tämän päivän ongelmiin sen kunniaksi, että suomalaisella miehellä on ollut äänioikeus myöskin yleisenä yhtäläisenä niin kuin naisillakin 90 vuotta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keran lainoitustoiminnan laajentuminen palvelualojen suuntaan on erin-

omainen asia. Sen olisi pitänyt tapahtua jo aikaisemmin. Sillä olisi ollut positiivista merkitystä.

Ed. Hämäläinen puhui yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden tietyllä tavalla kruunautumisesta juhlapäivänä tämän lain perusteella. Minä, vaikkei sitä uskoisikaan, kunnioitan suomalaista naista ja yleensä naisia kovasti, mutta en voi mitään sille, että hieman hymyyn veteli tuota hiukan herkkää huulipieltäni. Kun naisille myönnetään eri oikeudet lainansaajina, eikö se merkitse sitä, jos tästä iloitaan, että naiset tuntevat todella alemmuudentunnetta, perusteetonta alemmuudentunnetta? On otettava huomioon, että meillä on kaikilla yrittäjäksi pyrkivillä ja yrittäjillä samanlaiset mahdollisuudet saada laina, miehillä ja naisilla. Tällainen laki on sukupuolirasismia pahimmillaan, ja olisin sitä mieltä, että kannattaa olla hyvin hiljaa tästä Suomen äänioikeuden merkkipäivänä, koska se asettaa varsin outoon valoon tämän asian.

Jos mennään vielä siihen, mitä nyt näytti ed. Hämäläinenkin Ruotsin malliin ehkä hiukan haluavan, että täytyy olla pelkästään naisia yhtiössä, ennen kuin saa tällaista lainaa, niin johan on maailma mallissaan. Ehkä monet eivät uskalla puhuakaan, kun nämä puheet menevät Internetiin, mutta sanon vain sen, että jos puhutaan tasa-arvosta yhteiskunnassa, niin ei tällaisia lakeja pitäisi ainakaan kovin mainostaa, koska se merkitsee sitä, ettemme me olekaan tasa-arvoisia suomalaisessa yhteiskunnassa, kun tällaisia asioita tarkoitetaan. Näin minä, rouva puhemies, tämän asian näen enkä tätä ymmärrä, en sitten ollenkaan.

Ed. Aaltonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Talousvaliokunta on tehnyt hyvän mietinnön ja siitä kiitos valiokunnan puheenjohtajalle. Mutta kun puheenjohtaja ed. Hämäläinen puheessaan mainitsi, että Kera-lakia on muutettu tässä talossa hyvin tiuhaan, se nostattaa mieleen kaksi huomiota.

Ensinnäkin se, että Kera-lakia varsin usein täällä on muutettu sen 25 vuoden aikana, jonka Kera on ollut voimassa, kertoo, että Kera riskirahoittajana on pyrkinyt aina elämään ajassa ja mukautumaan kunkin ajankohdan haasteisiin. Tämän päivän Kera Oy on aika tavalla erilainen yhtiö kuin 25 vuotta sitten perustettu Kehitys-aluerahasto, jonka päätehtävä tuolloin oli maa-seudun teollistaminen ja elinkeinorakenteen muutoksen eteenpäin saattaminen. Tänä päivänä Keraa voi enemmän sanoa yrityspolitiikan, yrittäjyyspolitiikan, instrumentiksi, jonka kes-

keinen tehtävä on tietysti riskiluottojen myöntäminen.

Toinen huomio liittyen Kera-lain tiuhaan muuttumiseen on oikeastaan kysymys siitä, onko Kera-lailla liian yksityiskohtaisesti säädelty yhtiön toiminnan mukautumista uusiin oloihin. On monta kertaa ollut mielessä, että tämä on aika kankea järjestelmä, kun jokaisessa käänteessä täytyy, usein kaksi kolmekin kertaa vuodessa, tuoda yksi laki tänne, jotta Kerassa voitaisiin tehdä ratkaisuja uusien tuotteiden kehittämiseksi ja käyttöön ottamiseksi. Ehkä tätä kysymystä pitäisi pohtia vähän enemmän.

Ed. Kallio (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Voin täysin yhtyä ed. Hämäläisen arvioon siitä, että tämä Kera-lain muutos on enemmän kuin tervetullut. Se on viimeinen lenkki siinä ketjussa, jolla me poistamme keinotekoiset rajat tuotannollisten ja palveluyritysten väliltä. Ed. Hämäläinen painotti puheenvuorossaan lain myönteisiä vaikutuksia elinkeinorakenteeseen, ja niitä eittämättä tällä lainmuutoksella onkin.

Mutta kyllä itse haluaisin erityisesti painottaa lainmuutoksen myönteisiä vaikutuksia pienyritysten ja erityisesti palveluyritysten rahoitusten turvaamiseen ja järjestämiseen. Meillä pal-veluyritykset ovat muutenkin kuin toimialarajoituksen vuoksi olleet jonkinlaisessa rahoituksellisessa paitsiossa. Niissä ei ole sellaista omaisuusmassaa, jota voitaisiin käyttää vakuutena rahoitusta järjesteltäessä. Yleensä tällaisen palveluyrityksen osaaminen perustuu pienyrittäjän ja hänen henkilökuntansa osaamiseen ja tällaista abstraktista osaamista ei noteerata vakuutena. Siihen tarvitaan yleensä konkreettista omaisuutta, kiinteistöjä, koneita, laitteita ja muuta tämän tapaista.

Pidän myöskin hyvänä sitä, että tämä kohdentuu aivan pieniin yrityksiin. Tämä on eräänlaista täsmäkohdennusta, ja jos tämantapaisilla panostuksilla voidaan yrittämiseen liittyviä pullonkauloja poistaa, niin tähän on aivan oikean suuntaista kehitystä.

Ed. Aaltonen - Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauksena ed. Hämäläiselle muistuttaisin, että ei naisyrittäjyys Suomessa ole mikään harvinainen asia. Naisyrittäjät ovat viettäneet jo 45-vuotisjuhlaansa, ja se on merkki siitä, että se on hyvin elinvoimainen ja lisääntyvä toimintamuoto.

Kannatan tätä Kera-lain muutosta, mutta kiinnitän huomiota siihen, miten hallituksen esi-

tystä mietinnössä on tulkittu. Hallituksen esityksen mukaan tarkoituksena on, että "Kera Oy:n pienyrityslainoja myönnetään enintään viiden hengen yritykselle ja enintään 100 000 markkaa yritystä kohden". Valiokunnan kannanotossa sanotaan taas: "Asetettujen kriteereiden mukaan pienlaina voidaan myöntää yritykselle, jossa perustaja tai yrittäjä työllistää ainakin itsensä sekä viisi muuta henkilöä." Siis siitä maksimi puuttuu. Tässä on hieman eri henki. Naisyrittäjillä on monesti pienempiä kuin viiden hengen yrityksiä. Minusta tämä kohta ehkä olisi hyvä vielä korjata, koska tämä tulee rajoittamaan, jos tämän mukaan toimitaan. Lain pykälään ei varmaan nyt ole tullut muutoksia.

Se on erittäin hyvä, että mieskin voi olla omistamassa sitä yritystä, koska Suomessa on hyvin paljon perheyriksiiä. Se on erittäin hyvä huomio, ja siinä poiketaan Ruotsin mallista. Olen samaa mieltä kuin ed. Aittoniemi, että meidän ei tulisi pitää naisia erillisenä ryhmänä, vaan antaa samat mahdollisuudet ja myös pitäisi asenne muutoksen tapahtua, jotta pankeissa joka puolella suhtauduttaisiin naisiin yhtä vakavasti kuin miehiinkin yrittäjinä silloin, kun he ovat lainaa hakemassa.

Ed. M ä h ö n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuuntelin hyvin suurella mielenkiinnolla talousvaliokunnan puheenjohtajan ed. Hämäläisen analyysia tästä tilanteesta. Minusta siinä oli erinomaisia aineksia. Panin todella tyydytyksellä merkille, että meillä aletaan arvostaa näinkin vahvasti nimenomaan pieniäkin yrityksiä. Tässä tilanteessa, jolloin työttömyys on, mitä on, niin kuin kaikki hyvin tiedämme, pienetkin marjat on poimittava maasta. On myös hyvä, että tämä työllistävä vaikutus on huomioitu valiokuntatyöskentelyssä. Sillä tulee olemaan varmasti erittäin suuri merkitys ja nimenomaan, koska Keran lainoitusjärjestelmä ulotetaan pieniin palveluyrityksiin. Uskoisin, että me tulemme kiittämään lakiesityksen läpimenoa hyvin nopeassa tempossa, kunhan tämä aikanaan on totta.

Kun ensi kertaa kuulin naisyrittäjien lainasta, hieman hämmentyneenä vastaanotin sen ajatuksen. Mutta kun nyt on keskustellut sekä naisyrittäjien että miesyrittäjien kanssa tästä periaatteellisesta kysymyksestä, on tullut kyllä toteamaan, että kun tämä palvelee suurta päämäärää eli työllistämistä, tämä on siinä suhteessa varsin arvostettava esitys. Minä jättäisin tässä vaiheessa tasavokysymyksen hieman vähemmälle, toisin

kuin täällä ed. Aittoniemi ja ehkä ed. Ala-Harjakin. Minä luulen, että tämän yli me kyllä pääsemme, ellei joku nosta erityistä meteliä tästä hommasta. Erittäin hyvä mietintö ja toivotaan asian nopeata käsittelyä.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tätä lainmuutosta tarvitaan muun muassa siksi, että tasa-arvoa yritysmaailmassa ei ole sen vuoksi saavutettu, että naisia on kuitenkin edelleen huomattavasti paljon vähemmän yrittäjinä kuin miehiä. Me häämastelemme kernaasti afrikkalaista naista, joka tarvitsee miehensä luvan lehmän hankkimiseen, mutta suomalaisella naisella on samantapaisia esteitä yrittäjäksi ryhtymiselle. Häneltä puuttuu pääomia, ja hänellä ei ole vakuuksia, jotta hän voisi rahoitusta vapailta markkinoilta saada. Sen vuoksi tällainen erityisjärjestely, jotta suomalaisen naisen ammattitaito ja kokemus myös yrittäjänä voi tulla käyttöön, on erittäin tarpeellinen.

Kun ed. Ala-Harja kyseli rajauksen tulkintaa, niin sekä mietinnössä että lakiehdotuksen perusteluissa tarkoitetaan aivan samaa. Tarkoitetaan pieniä yrityksiä, joissa on enintään viisi työntekijää. Pykälässä ei puhutakaan mitään ehdoista, vaan niistä säädetään valtioneuvoston päätöksellä. Kaikki tiedämme, että samasta asiasta on kysymys. Siellä voi olla paljon vähemmän kuin viisi työntekijää. Useimmissa tähän mennessä pienlainoja saaneissa yrityksissä on ollut paljon vähemmän. Keskiarvo on muistaakseni noin 2,5.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Pian 25-vuotisjuhliiaan viettävä Kera on lainoittanut koko toimintansa ajan lähinnä teollisuutta, mutta josain määrin myös matkailua ja nk. yrityspalveluyrityksiä. Siis palveluyritykset ovat olleet mukana. Sen sijaan tavallista yksittäistä kuluttajaa palvelevaa yritystoimintaa ei ole katsottu sen arvoiseksi, että sitä edes lainoituksella tuettaisiin. Vaikea on ymmärtää, miksi työtä eriarvoistetaan siitä riippuen, kenelle sitä tehdään ja miten pieni yritys sitä on tekemässä ja tarjoamassa.

Tänä massatyöttömyyden aikana, jolloin tilapäinenkin työllisyyden paraneminen näkyy lähinnä miesten työpaikkojen lisääntymisessä, olisi tosiaan aiheellista, että naisten kynnystä itsensä työllistämiseen madallettaisiin kaikin tavoin. Naisyrittäjät sitä paitsi toimivat aloilla, joilla he myös työllistävät muita naisia, niin että se nais-työttömyyden helpottamisesta.

Naiset ovat joustavia keksimään mitä erilaisinta pienyrittämistä, mutta esteitä on aivan lii-

kaa. Yritys tarvitsee yleensä tilan toimiakseen. Se tarvitsee kalusteet, työvälineet, koneita ja muuta sellaista toimintaansa varten. Omaa pääomaa harvalla varsinkaan työttömäksi jääneellä on, joten lainan saaminen on välttämättömyys. Pankkien luottotappiot opettivat pankit jopa yli-varovaisiksi luotonannossa, joten ne vaativat vakuuksia, vaikka yritysidea vaikuttaisi kuinka lupaavalta. (Ed. Aittoniemi: Kyllä ne vaativat mieheltäkin!) Perheen omaisuus on usein miehen nimissä. — Tässä se ero juuri onkin, ed. Aittoniemi. — Perheen omaisuus on usein miehen nimissä tai muuten vain hallinnassa tai mahdollisesti miehen omistaman yrityksen lainojen vakuutena.

Jotkut naisryhtäjät kertovat sitä paitsi uskottomia tarinoita pankinjohtajien ihmeellisistä ennakkoluuloista naisia kohtaan yrittäjinä. Asiaan paneutuneet pankinjohtajat tai luottopäälliköt sen sijaan tietävät, että naisten perustamista yrityksistä pienempi osa menee konkurssiin kuin miesten perustamista ja naiset hoitavat lainavelvoitteen yleensä hyvin tunnollisesti.

Tämän vuoden alusta tuli voimaan Keran pienlaina, niin kuin talousvaliokunnan puheenjohtajakin jo mainitsi, mutta valitettavasti sen ehtoihin kuuluu toimialarajoitus, joka estää lainan saamisen palveluyrityksille. Näitä Keran pienlainojahan on syyskuun alkupuolelle mennessä myönnetty noin 1 800, ja ne ovat osoittaneet tarpeellisuutensa.

Nyt esillä oleva hallituksen esitys on todella kaivattu lisä yrittäjyyden keinovalikoimaan. Lainan maksimimäärä 100 000 markkaa on tosin aika pieni, mutta potku eteenpäin kuitenkin. Lainan lyhennysvapautta esitetään vain yhdeksi vuodeksi. Mielestäni kaksi vuotta olisi ollut parempi. Mutta kun Ruotsin naisryhtäjälainan ehdot muuten ovat tiukemmat, uskon, ettei tässä esitetty lyhennysvapaus osoittautu liian suureksi esteeksi. Muut ehdot ovat kuitenkin kohtuulliset.

Käytännössä lainan hakeminen on suunniteltu selkeäksi, ja toivoa sopii, että Keran toimistot hoitavat lainapäätökset joustavasti ja ilman viivytystä. Olen nimenomaan Keran ihmisiltä kysynyt jo, kuinka kauan pienlainojen lainapäätökset ovat tähän mennessä kestäneet. Parhaimmillaan ne saa samana päivänä: Kun anomus tuodaan, yritysidea tutkitaan, laina voidaan myöntää jo samana päivänä. Viikko ei vielä ole pitkä aika eikä kaksikaan viikkoa.

Tässä on nyt meillä konkreettinen mahdollisuus helpottaa työllistämistä niin pienimpien naisryhtäjien kuin myöskin palvelualan miesryhtäjien osalta. Uskon, että tämä Keran toimialan

laajennus palvelualoille ja naisryhtäjyyden edistämiseksi on erittäin odotettu, kannatettava. Toivottavasti se hyväksytään tässä salissa aikanaan yksimielisesti.

Ed. A. Ojala: Arvoisa rouva puhemies! Täytyy todeta, että on semmoinen helpottunut ja mukava olo, kun tämä laki on nyt salissa käsiteltyssä tässä vaiheessa ja talousvaliokunnan erinomainen mietintö on saatu valmiiksi. Naiskan-sanedustajaverkosto teki runsas puoli vuotta sitten aloitteen, että 1.10.1996 pidettävän yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden 90-vuotisjuhlaistunnon asiaksi voitaisiin ottaa samantyyppinen naisryhtäjälainajärjestelmä, kuin Ruotsissa on jo ollut muutaman vuoden ajan.

Syynä tämän aloitteen tekemiseen meillä oli lähinnä se, että naisryhtäjäin taholta otettiin yhteyttä ja kerrottiin, kuinka vaikeata heidän on saada lainaa. Sen vaikeuden myöskin ed. Aittoniemelle, joka aina esiintyy täällä juuri tämän tyyppisissä asioissa hyvin voimakkaasti, voi todeta: He kertoivat ihan selkeitä konkreettisia esimerkkejä siitä, kuinka kun nainen menee idean kanssa pankkiin, pankinjohtaja katsoo hieman kummissaan, missä ovat vakuudet. Kun mies menee oman ideansa kanssa pankkiin, niin hänellä on yleensä, se myönnettäköön, tiedossa koneita ja laitteita, jotka voivat sopia vakuuksiksi. Naisilla ei ole muuta kuin oma tietotaitonsa käytettävissä. Näyttää siltä, että lainoittajamaailma ei oikein osaa suhtautua vielä täysin vakavasti niihin ideoihin, joita naisilla on.

Näin ollen, koska naisryhtäjillä ei ole ollut saatavissa halpakorkoista lainaa, ei myöskään valtion takaamaa lainaa, tämän Kera-lain muutosehdotuksen avulla voidaan tämä epäkohta poistaa. Se on yksi keino, joka varmastikin auttaa työllistämässä, naisten työllistämässä. Tiedämme, että naisten työttömyys on lisääntymässä hyvin radikaalisti, ja näin ollen tässä on yksi keino siihen, että löytyisi uusia työpaikkoja, naiset voisivat työllistää itse itsensä. Minusta joka ikinen pienikin asia, pienikin muru, joka löytyy työllistämiseen, pitää noukkia. Tässä on yksi erittäin hyvä ja konkreettinen kohde siihen.

Tiedossa on, että aloittavista naisryhtäjistä noin 66 prosenttia toimii kaupan ja palvelujen alueella ja ainoastaan 5 prosenttia on ollut niitä, jotka toimivat teollisuudessa, ja sehän on ollut tähän asti Kera Oy:n rahoituksen keskeisiä kohteita.

Hyvin herkästi on nostettu esille kysymys siitä, onko tässä nyt kysymys epätasa-arvosta mies-

ten ja naisten välillä. Tämä naisyrittäjälaina on nimenomaan tarkoitettu tasoittamaan sitä epätasa-arvoa, joka tänä päivänä vallitsee, ja se on osaltaan kaventamassa pienessä ja keski-suudessa yritystoiminnassa miesten ja naisten epätasa-arvoa eli edistämässä naisten lisääntymistä tällä alueella, koska heitä siellä on ollut, kuten aikaisemmin totesin, hyvin vähän. Paitsi, että laina auttaa ja kannustaa naisia työllistämään itse itseään ja tekemään pientä yritystoimintaa, se myöskin auttaa heitä kehittämään pienyritystoimintaansa.

Minusta ed. Hämäläisen esille tuoma ajatus siitä, että ministeri Kalliomäki olisi kovasti korostanut myönteisiä työllistämisaikutuksia, jos hän olisi puhumaan päässyt, on erittäin tervetullut viesti itse kullekin meille. Valiokunta näyttää saaneen selville, että Ruotsissa naisyrittäjälainalla on luotu noin 3 500 työpaikkaa. Myönnettäköön, että se ei ole mikään maailmaa kaatava luku, mutta kuitenkin jotakin. Jos se saavutetaan täällä meillä Suomessa, niin minusta jo silloin se pieni summa, mikä on asiaan uhrattu, on todellakin kannattamisen arvoisen.

Valiokunta toteaa, että sen saamien tietojen mukaan ”pienlaina on jo nyt osoittautunut tehokkaaksi ja valtion kannalta edulliseksi tavaksi luoda uusia pysyviä työpaikkoja, ja se on aktivoitunut varsinkin nuoria yrittäjiä. Työttömyys tai sen uhka on vaikuttanut merkittävästi pienlainan kysyntään, joka on ollut suurinta Etelä-Suomessa”. Uskon, että kun tästä lainasta tieto leviää, niin sen kysyntä kyllä lisääntyy koko maassa, myöskin Pohjois-Suomessa, ja sieltä löytyy varmasti aktiivisia naisia, jotka haluavat tämän lainan avulla työllistää itse itsensä.

Minä kokisin ainakin tämän asian, huolimatta siitä että joillakin on tarvetta sen mitätöintiin, erittäin vahvana hallituksen kädenojennuksena suomalaisille naisille ja myöskin miehille, sillä kyllä palvelualan yrityksillä naiset myöskin hoitavat niitä miehiä, jotka tänä päivänä ovat hyvin suurissa ongelmissa itsensä kanssa.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmemmaksi vakuudeksi vielä ed. A. Ojalalle ja niille, jotka jo aikaisemmin haikailivat valtion muuttuvaa asennetta työllisyyteen ja yrittämistoimintaan, haluaisin kertoa niistä näkemyksistä, joita ministeri Kalliomäkin olisi halunnut välittää. Hän nimenomaan korosti sitä, että valtion rahoituspanosta määriteltäessä pitää entistä tarkemmin miettiä työllistämisaikutusta. Hänen uskonsa on se, että tässä

suhteessa pitää valtionkin nyt entistä enemmän kääntyä myöskin palvelualojen puoleen. Kysymyksessä ei ilmeisestikään ole mikään yksittäinen poikkeus entisestä, tuotannolliseen toimintaan keskittyneestä ajattelusta, vaan uusi linja, jossa tavallaan haetaan uusia avauksia sille puolelle, jolle tähän asti ei ole niin voimakkaasti panostettu.

Kun, arvoisa puhemies, muuten naisyrittäjäkynnyksen olemassaoloa epäiltiin, tiedän, että julkisuudessaakin on kerrottu muun muassa erään naisyrittäjän kokemuksia. Kun hän pienen baarin pitäjänä kääntyi pankkien puoleen ja pyysi rahoitusta oman yritystoimintansa laajentamiseen, hänelle myöskin pankinjohtaja vihjaisi vähän siihen tapaan, että eiköhän nämä isommat asiat pitäisi jättää miesten tehtäväksi. Pankinjohtaja ei ymmärtänyt, että tämä yrittäjä sai henkisen käyttövoimansa juuri siitä, että hän pyrki todistamaan naisten pärjäämistä yrittäjinä. Sittemmin hänestä tuli neuvoksen tittelillä palkittu yksi ravintola-alan suurimmista yrittäjistä Suomessa, nainen, joka osoitti pärjäävänsä. Pankinjohtaja ei hänenkään kykyihinsä uskonut alun perin.

Ed. Vetteläinen: Arvoisa puhemies! Oikein ilolla vastaanotamme hallituksen esityksen laiksi Kera Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 2 §:n muuttamisesta. Ajatushan on lähtenyt eduskunnan naisverkosta, kuten naisverkon nykyinen puheenjohtaja ed. A. Ojala totesi. Naisverkossa mietimme, millä olisi kaikkein kauaskantoisimmat seuraamukset, millä tavalla juhlistaisimme yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden 90-vuotisjuhlaa. Kun olemme hyvinkin paljon kanssakäymisissä naisyrittäjien ja nimenomaan pienyrittäjien kanssa, sieltä tuli idea tähän. Sitten me tiesimme, että Ruotsissa on vastaava, voisiko sanoa, kokeilu käynnissä. Kun tiesimme niistä tuloksista, mitä siellä on kahden vuoden aikana saatu aikaiseksi eli 3 500 työpaikkaa ja mihin tämä jatkossa avaa mahdollisuudet, ja kun tiedämme, mitä ongelmia on varsinkin palvelualoilla toimivilla naisyrittäjillä, tulimme siihen tulokseen, että tämä voisi olla tässä erittäin vaikeassa työttömyystilanteessa ehkä kaikkein antavin.

Haluun kiittää talousvaliokunnan puheenjohtajaa tavasta, millä hän esitteli asian, sen, kuinka huolella asiaan oli perehdytty ja kuinka tosissaan aloite oli käsitelty.

Tämähän on tarkoitettu vain määräaikaiseksi eli viisi vuotta kestäväksi, kustannusvaikutuksiltaan 50 miljoonaksi. Kun tiedämme, minkälaisil-

la pääomilla pienet palveluvaltaiset yritykset lähetevät liikkeelle, uskomme, että tällä on hyvinkin suuri merkitys. Tässä yhteydessä haluan viitata esimerkiksi hallituksen tammikuussa julkaisemaan maaseutuohjelmaan, kuinka paljon siinä ohjelmassa lasketaan maaseudulla pienten palveluyritysten varaan, mikä olisi niiden työllistävä vaikutus. Uskoisin, että tähän huutoon tällä esityksellä kyllä pystytään vastaamaan eli varmasti se tulee omalta osaltaan edesauttamaan maaseudun haja-asutusalueiden ongelmista ja syvässä työttömyysongelmassa.

Ajankohta, jolloin Kera-lain 2 §:n muutos tehdään, on siinä mielessä erinomainen, että 90-vuotisjuhlaistunnolla on oma julkisuusarvonsa ja tietoisuus lainamahdollisuudesta menee erittäin nopeasti perille eli viiden vuoden aika pystytään varmasti käyttämään hyväksi.

Jos vielä taustaksi ottaa tämän vuosikymmenen alun, varsinkin palvelupuolelta poistui erittäin paljon työpaikkoja, eli kuuluisa lama, devalvaatio, markan kellutus ja vielä arvonlisäveron tuleminen palvelusektorille — omalta osaltaan kaikki — ovat olleet viemässä työpaikkoja. Tämä on yksi piristysruiske mataloittaa kynnystä perustaa pieniä palvelualan yrityksiä.

Asia on talousvaliokunnassa käsitelty oikein myönteisessä hengessä. Kun se juhlaistunnossa aikanaan käsitellään eli silloin on kolmas käsitely, toivomme, että se saa silloin arvoisensa käsitelyn, ei välttämättä niitä kommentteja, joita tänä iltana olemme salissa kuulleet.

Ed. Alaranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Veteläisen kanssa ja varmaan monien muittenkin kanssa samaa mieltä siitä, että tämähän on asiana hyvä ja oikea ja kannatettava, mutta mielestäni nyt keskustelussa sorrutaan yliarviointiin tai yliarvostukseen. Tämähän on hyvin pieni asia kuitenkin, kun ajatellaan sitä, mihin ed. Veteläinenkin viittasi, että on kysymys juhlaistunnosta, jolla on suuri julkisuusarvo, ja suuresta periaatteellisesta asiasta eli yleisestä ja yhtäläisestä äänioikeudesta.

Minä vähän ihmettelen, kaikella rakkaudella, eduskunnan naisverkoston toimintaa tämän suurien juhllisten tapahtuman edellä. Olisihan meillä ollut paljon isompiakin asioita, joita olisi voitu ottaa esille, esimerkiksi perusoikeusudistuksen yhteydessä esillä ollut samapalkkaisuuskysymys, jossa on paljon tekemistä. Naisten ja miesten palkat ovat erilaisia samoistakin tehtävistä, mitä ei voi pitää millään tavalla oikeana suomalaisessa yhteiskunnassa. Esimerkki tärkeästä asiasta

oli myös jokin viikko sitten salissa esillä ollut YK:n sopimus kaikkinaisen naisten syrjinnän kieltämisestä. On paljon asioita, jotka ovat vielä meillä ratifioinnista huolimatta retuperällä.

Ajattelen, että esimerkiksi ed. Veteläistä voisi olla lähellä se asia, miten maaseudun naiset ovat erittäin eriarvoisessa ja epätasa-arvoisessa asemassa monissa kysymyksissä muualla asuviin naisiin verrattuna. Pidän tätä laina-asiaa hieman vaatimattomana näin juhllaisen ja historiallisen istunnon yhteydessä.

Ed. A. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ensin ed. Veteläisen puheenvuoroon, kun hän hyvin perusteellisesti kertoi, miksi juuri tämä kohta, tämä laina, on otettu nyt juhlaistunnon aiheeksi. Lisäisin vielä sen, että meidän pääperiaattemme on nimenomaan työllisyys, työllisyyden parantaminen naisten kohdalla. Tämä ehkä osaksi vastauksena myös ed. Alarannalle, koska hän vähän vähätteli tätä asiaa. Minusta työllisyyden parantaminen ei ole koskaan pieni asia. Se on suuri asia. Puutun niihin asioihin, jotka ed. Alaranta nosti esille.

Samapalkkaisuus näyttää olevan ikuisuuskysymys tässä maassa. Sitä on yritetty viedä eteenpäin kaiken aikaa. Se ei ole rahakysymys, jonka eduskunta ratkaisee, vaan se on sitten toinen kysymys. Se pitäisi ratkaista nimenomaan niillä foorumeilla, joille se kuuluu. YK:n sopimus kaikkinaisesta naisten aseman parantamisesta on jo sisältynyt hallitusohjelmaan, ja hallitus tekee tasa-arvo-ohjelmaansa juuri. Siinä myös tähän asiaan puututaan. Sitä oli aivan turha tuoda eduskunnan juhlaistunnon aiheeksi, koska se on hoitumassa muutakin kautta ja siihen ollaan puuttumassa. Näin ollen nämä kysymykset ratkaistaan ihan eri tavalla kuin myöntämällä jonkin näköistä rahoitusta. Tässä haluttiin nimenomaan saada rahallista apua myös naisille ja työllisyyteen.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Yrittäminen ja yrittämisen edellytykset ovat olleet eduskuntasalissa ne sanat, joita on käytetty silloin, kun on puhuttu siitä, kuinka työllisyyttä parannetaan. On tehty Kera-lain muuttamiseksi aloite, joka mahdollistaa lainojen myöntämisen naisille. Olkoonkin että siitä on tehty vähän prameasti juhluvuoden manööveri, se ei saa himmentää asian todellista tärkeyttä, koska tosiasia on, että naisten yrittämisen edellytykset ovat monta kerta kiinni siitä,

että heillä ei ole, varsinkaan yksittäisillä naiseläjillä, mahdollisuutta lähteä markkinoilta rahan hankintaan ja sitä kautta perustamaan yrityksiä.

Toinen asia, joka tämän asian yhteydessä on merkillepantava: Kun tässä talossa jokin asia yleisesti hyväksytään, sen käsittelyvauhti on varsin ripeä eli aloitteesta valmiiksi laiksi puolessa vuodessa. Olkoon se oikeastaan opetuskin siitä, että yhteistuumaisella, nopealla, hyvällä valio-kuntatyöskentelyllä päästään eteenpäin niin, että asioista tulee konkretiaa. Nyt jos koskaan tässä salissa pitäisi saada tämän lainkin jälkeen hyviä konkreettisia lakeja, jotka edesauttavat yrittämisen edellytyksiä, työllistämistä, työttömyyden puolittamista ja lopulta poistamista.

Ed. Veteläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean ed. Alarannan puheenvuorosta, että meillä on todella suuria ja laajoja ongelmia, mutta onko tarkoituksenmukaista tuoda tätä ongelmavyöhytiä juhlaistuntoon, jossa tämän ongelman tiimoilta ei olisi pystytty päättämään mihinkään? Olisimme voineet käydä keskustelun mutta todennäköisesti tuloksella plus miinus nolla. Tätä emme lähteneet tavoittelemaan, vaan jotakin konkreettista aikaansaannosta, ja tämä on se meidän konkreettinen aikaansaannoksemme.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa rouva puhemies! Yrittäjyyden arvostus on nousussa tässä maassa. Yrittäjyyden perinnettä ja perimmäistä luonnetta tarkasteltaessa nousee yleensä päällimmäiseksi ominaisuudeksi periksiantamattomuus. Suomalaiset yrittäjät tekevät työtään ja rakentavat maamme tulevaisuutta yhä monimutkaisemmissa olosuhteissa. Olosuhteitten muutoksista ja ajoittain raskaistakin vaikeuksista huolimatta ovat yrittäjät sopeutuneet ajan vaatimuksiin pääosin erinomaisesti.

Monet toiveet kohdistuvat yrittäjiin sekä pieniin ja keskiuuriin yrityksiin työttömyyden kaahtajina. Toiveet eivät ole vailla todellisuuspohjaa, mutta liian usein unohdetaan yritysten palkkaavan uutta henkilökuntaa vain omaan tarpeeseen perustuen. Sitoutumista henkilökunnan määrän kasvattamiseen ei voida tehdä toiveiden eikä trendien perusteella. Valtiovallan tärkein tehtävä onkin tällä hetkellä luoda yrityksille mahdollisimman suotuisat olosuhteet selviytyä yhä kiristyvässä kansainvälisessä kilpailussa.

Yhteiskunnallinen asenne yrittäjiä kohtaan on kehittynyt hyvin myönteisesti viime vuosien aikana. Yritysten merkitys yhteiskunnallisen hy-

vinvoinnin tuottajina on lamavuosien aikana ymmärretty entistä paremmin. Asennemuutos on ollut huomattava ja ilmapiiri puhdistava. Asennemuutos on nähtävissä erityisesti suomalaisten valmiudessa ryhtyä yrittäjiksi. Asennemuutoksen eräänä hedelmänä Suomeen onkin syntynyt huomattava määrä pieniä, yhden ja kahden hengen yrityksiä, jotka kykenevät mukautumaan joustavasti markkinoiden muutoksiin.

Nyt onkin ensiarvoisen tärkeää parantaa yritysten toimintaedellytyksiä. Tämä antaisi syntyneille ja vanhoille yrityksille mahdollisuudet selviytyä ja kasvaa. Samalla se olisi luonteva kannustin myös uusien yritysten syntymiselle. Tällaiset askeleet vahvistaisivat kansantaloutemme rakennetta ja vauhdittaisivat myönteisesti taloudellista kehitystä.

Yrittämisen edellytysten paranemisessa nousee työelämän kysymysten ja ostovoiman kehittymisen rinnalle esiin entistä parempien ja monipuolisempien valmiuksien antaminen. Yrittäjällä on yhä suuremmat tarpeet vahvistaa kielitaitoaan, tietotekniikan käyttöä ja soveltamista sekä tuotekehittelyä ja markkinoinnin tietotaitoa. Silti näiden valmiuksien parantaminen ei koskaan korvaa työn varsinaista osaamista ja oman alansa hallintaa. Valtiovalta on kuitenkin huomioimassa uusien tarpeitten vahvistamisen. Yhteistyön merkitys valtiovallan ja yrittäjien välillä on kasvanut huomattavasti. Tiivis yhteistyö auttaa ymmärtämään ongelmia ja luo malleja ongelmien ratkaisemiseksi, mikä hyödyttää molempia osapuolia.

Kera-lain muuttaminen on uusi malli. Rahoitusmahdollisuuksien laajennus palveluihin ja erityinen naisyrittäjälaina madaltavat kynnystä yrittäjyyteen. Uuden rahoituksen uskon vaikuttavan myönteisesti palvelualan yrittäjyyteen ja naisten itsensä työllistämiseen. Tällä tiellä on syytä jatkaa. Yrittämisen merkityksen rinnalla on vahvistunut yrittäjien työn ja ammattitaidon arvostaminen. Uskon tämän kehityksen antavan parhaiten yrittäjille juuri sen kiitoksen, jonka he ovat aina ansainneet.

Ed. Rimi: Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva asia on todella iloinen ja hyvä, eikä sitä ole mielestäni vähääkään syytä milittää taholta vähätellä. Olen todella iloinen, että se myös todella nopeasti, kuten silloin naisverkon työvaliokunnassa toivoimme, on edennyt ja voimme sen lopullisesti juhlaistunnossamme päättää.

Mutta olisin tiedustellutkin, kun on valiokunnan puheenjohtaja ed. Hämäläinen paikalla, asiaa, joka minua tässä pienenä osatekijänä askarruttaa: Onko keskusteltu siitä, minkälaisella korolla pienyrityslainoja ja naisryttälainaa mahdollisesti tullaan myöntämään? Me varsin hyvin tiedämme, että takavuosina, kun yrityksiä ja pienyrityksiäkin kaatui, monet kaatuivat suuriin korkovaikeuksiin. Tällä hetkellä lainan saantien ehtona on ollut se, että vaaditaan hyvin suuria takuita, niin kuin on tullut eteen, ja myös monelta osin korot ovat korkeita. Vieläkin tänä päivänä Keralla on esimerkiksi sellaisia lainoja yrittäjille myönnettyinä, joista maksetaan jopa 11 prosentin korkoa. Se on mielestäni Keran rahoituksessa aika paljon. Todella toivoisin, että kun pienyritys- ja naisryttälainojen aikanaan myönnetään, ne todella myönnettäisiin myös mahdollisimman alhaisella korolla, jotta niistä olisi se hyöty, jota tällä rahoituksella on tavoiteltu.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnan saamien tietojen mukaan tähän mennessä pienlainoja on Kerasta myönnetty kuuden kuukauden heliborkoron mukaisella korolla, ja tällä hetkellähän se on tietysti hyvin alhainen eli 3,5 prosenttia. Naisryttälainat on saatujen tietojen mukaan tarkoitettu myös myöntää kuuden kuukauden heliborkorolla ja siinä tapauksessa myös ilman marginaalia, eli korko olisi 3,5 tämänhetkisen prosentin mukaan.

Ruotsissa korot ovat huomattavasti korkeammat. Siellä on hyvin korkea, 4 prosentin, marginaali ja tällä hetkellä viitekorko plus marginaali on yhteensä yli 12 prosenttia. Ruotsissa vastaavasti on enemmän vapaavuosia lainan alussa ja laina on pitempi, kuin Suomeen on kaavailtu. Ruotsissa se on kymmenen vuotta, Suomeen on kaavailtu viittä vuotta. Mutta ymmärtääkseni korkoetu on suomalaisille yrittäjille niin suuri, että lainan pitäisi olla vähintään yhtä houkutteleva kuin Ruotsissa, sanoisin pikemminkin houkuttelevampi.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Tämä naisverkostoajattelu riehui aikanaan täällä eduskunnassa hyvinkin voimakkaasti ja sai mitä merkellisimpiä piirteitä. Onneksi se on kuitenkin ohi, niin kuin naisilla yleensäkin. Naiset ovat hyvin lyhytjänteisiä, mikä näkyy tietysti yrittäjälämmässään. Onneksi tämä työskentelevä naisverkostoasia jäi täällä hetken huuhahtukseksi, en-

nen kuin ehti tapahtua paljon paljon pahempaa, kuin mistä tässä nyt on pieni esimerkki.

Minä olen kyllä sitä mieltä, että naisryttäjien rahoituksesta olisi voinut lainmuutoksen yhteydessä, kun on kysymys Keran lainojen laajentamisesta palvelualueille, joilla naisryttäjiä hyvin paljon on, valiokunnan mietinnössä tai hallinnollisin ohjein velvoittaa huomioimaan naiset yrittäjinä ja lainansajina paremmin kuin tähän saakka, jos siinä on joitakin ongelmia.

Rouva puhemies! Mutta jos tämä asia aiotaan tuoda — en vielä kukaan usko korviani, uskon, että olen unessa, ja pistelen vain tässä itseäni — johonkin juhlaistuntoon, asia, joka on todellinen sukupuolirasismien ilmentymä ja vastoin kaikkia tasa-arvon periaatteita, minä kehottaisin vielä naisverkoston jäänteitä, mikäli niitä enää on, harkitsemaan asiaa. Tietenkin täällä harkitsee puhemiesistä nämä asiat, en minä sitä sano, mutta joka tapauksessa naisia ovat kaikki puhemiesetkin. Luulisin, että siellä sentään järki on paikallaan. Kehottaisin harkitsemaan, tuodaanko tällainen asia niin juhlavassa istunnossa tänne kansakunnan naurettavaksi. Olen varma siitä, että reilusti yli puolet suomalaisista naisista vastustaa tällaista eriarvoistavien asioiden tuomista tällaisiin juhlaistuntoihin.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa rouva puhemies! Ei tietysti pitäisi provosoitua, kun yritetään provosoida aktiivisesti, mutta voin todeta ed. Aittoniemelle, että kesällä media pyrki kovasti tekemään tästä asiasta tasa-arvoväittelyä eduskuntaan syksyllä. Totesin silloin moneenkin haastatteluun, että luotan suomalaisiin mieskansanedustajiin, että he ymmärtävät tämän asian tärkeyden, merkityksen ja laajuuden, ja uskon, että tästä ei mitään varsinaista tasa-arvoväittelyä tule, koska meillä on paljon tärkeämpiä ja monimutkaisempia asioita, jotka voidaan tasa-arvoväittelyn pohjaksi löytää. En usko vielä kukaan, että tästä mitään tasa-arvoväittelyä eduskunnassa tulee, vaikka ed. Aittoniemi sitä niin kovin aktiivisesti pyrkii luomaan, koska onneksi täällä ei ketään muita olekaan kuin ed. Aittoniemi tätä asiaa vastustamassa.

Sanoisin vielä, että on aivan turha toivo, että naisverkoston toiminta loppuisi. Nyt se vasta alkaa.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Tekisi mieli aluksi ihmetellä, mistä ihmeestä ed. Aittoniemi on saanut valtakirjan puhua puolen Suomen, naisten, puolesta.

Puhemies! Suomalaisessa tasa-arvoajattelussa kulkee kaikissa muissakin yhteyksissä sellainen periaate, että hyväksytään eräänlainen positiivinen syrjintä. Tasa-arvoajattelun mukaiseksi katsotaan, jos erityisillä toimilla pyritään tukemaan sitä osapuolta, joka on heikommin edustettuna jossakin, tässä tapauksessa naiset yrityselämässä. Tällöin naisten "suosiminen" katsotaan tasa-arvon mukaiseksi toimenpiteeksi. Valiokunnan mietinnöstä käy ilmi, että talousvaliokunta kuuli tässä asiassa muun muassa tasa-arvovaltuutettua, jotta voisimme varmistaa, että esitys on suomalaisen tasa-arvoajattelun mukainen.

Mitä muuten eduskunnan naisverkostoon tulee, niin katselin tätä naisverkoston aikaansaannosta, jossa alla on tasavallan presidentti Martti Ahtisaaren nimi ja esittelevän ministerin, kauppa- ja teollisuusministeri Antti Kalliomäen nimi, niin että tähän lakiesityksen aikaansaaneeseen joukkoon täytyy sitten myös heidät hyväksyä. Naisverkosto varmaan mielellään ottaa heidät piiriinsä.

Ed. Savela: Rouva puhemies! Minä en tasa-arvoon halua puuttua tässä asiassa sen enempää. Minusta yleisen yrittäjätöiminnan edistämisen kannalta tällainen suunnattu rahoitus on paikallaan sen vuoksi, että saadaan yrittäjyys laajemmin kattavaksi myös tältä osin.

Kyllä minä sen verran ed. Aittoniemen puheenvuoroon haluan puuttua, että olen käynyt vuodesta 1967 lähtien samalla naisparturilla, joten kyllä siellä pitkäjänteisyyttäkin löytyy. Minä en ottaisi tällä tavalla näitä asioita esille tarkastelemalla, mikä pitkäjänteisyyden määrä on. Mutta yrittäjätöiminnan suuntaamisen kannalta tämä on erinomainen laki, koska niillä aloilla, jotka nyt ovat kyseessä, kaksi kolmasosaa on nimenomaan naisten työpaikkoja. Tässä mielessä edullinen suunnattu laina on paikallaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Lakialoite laiksi työ sopimuslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 37/1996 vp (Pekka Kuosmanen /kok)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Kuosmanen: Arvoisa rouva puhemies! On hienoa, että pienyrittäjien asema vihdoin sai lakialoitteeni lähetekeskustelussa viime perjantaina sen sijan, joka sille kuuluu. Nyt pitäisikin päästä sanoista tekoihin, purkamaan työelämän rakenteellisia jäykkyyksiä.

Tässä maassa on huutava pula yrittäjistä. Työntekijöitä on vaikka millä mitalla, niin että metrin välein jonossa seisten jono riittää Helsingistä Kuopion rautatieasemalle saakka. Työntajien jonot ovat harventuneet pikavauhtia viime vuosina laman kaataessa konkurssiin ennen hyvin menestyneitä yrityksiä. Puute on noin 50 000 uudesta pk-yrittäjästä. Puute on siis valtava.

Ensimmäinen ja helpoin asia pitäisi olla yritystoiminnasta vapaaehtoisesti luopuneiden yrittäjien saaminen uudelleen yritystoimintaan mukaan. Tämä ei tapahdu ilman, että tehdään huomattavia muutoksia yritystoimintaa rajoittavien edellytysten purkamiseksi. Tähän ongelmaan hallituksen tulisi paneutua ja pureutua ja saada maahan sellaiset säännökset, että yrittäjyys on uudelleen kannattavaa ja nousee kunniaan.

Pienissä yrityksissä on päästävä huomattavasti selväpiirteisempiin työehtosopimuksiin. Kenelläkään ei ole aikaa eikä kaikilla edes kykyä perehtyä monta sataa sivua paksuihin työehtosopimuksiin, joita työnantajajärjestöt myyvät kalliilla hinnalla. Pienyrityksiin on saatava yhden paperiliuskan työehtosopimus, jolla voidaan määritellä keskeiset asiat. Palkanmaksun perusteena tulee olla tehty työ ja siitä saadut tulokset. Työehtosopimus tulee tehdä työpaikkakohtaisesti pienissä ja keskisuurissa yrityksissä.

Arvoisa puhemies! Edellä mainitut työelämän rakennemuutokset on tehtävä pikaisesti. Nyt on aika suorittaa poliittinen keskustelu ennakkoluulottomasti työelämän uudistamisesta. Muussa tapauksessa korkea työttömyys jatkuu vielä kauan, todennäköisesti ensi vuosituhannele saakka. Työllisyyden selkeä paraneminen riippuu mielestäni pienten yritysten halusta ja uskalluksesta ottaa uusia työntekijöitä eikä suinkaan julkisen vallan aktiivisesta työvoimapolitiikasta.

Ed. Vanhanen: Arvoisa puhemies! Tämä ed. Kuosmanen periaatteellisesti aika kauaskantoisen lakialoite tuli vähän nopealla varoitusaajalla täällä keskusteluun. Hän esittää, että alle kymmenen palkansaajan yrityksissä työsuhte voidaan päättää välittömästi ilman mitään laissa erikseen mainittua perustetta. Samasta asiasta

han Saksan liittopäivät hyväksyi 13.9. eli muutama päivä sitten lakipaketin, jonka otsikko oli Taloudellisen kasvun edistämiseksi ja työllisyyden parantamiseksi, ja sen eräänä osana irtisanomisperusteet muutettiin juuri siten, että kun siellä aikaisemmin raja oli ollut alle viiden työntekijän yrityksissä, niin sitä laajennettiin alle kymmenen työntekijän yrityksiin.

Jos ajatellaan tämän hetken tilannetta suomalaisessa työelämässä, niin joidenkin väitteiden mukaan jopa 80 prosenttia uusista solmittavista työsuhteista on eri tavoin epätyypillisiä. Nyt on esitetty ajatus siitä, että pienimmissä yrityksissä määräaikaaisuutta ja muita epätyypillisiä työsuhteita voitaisiin korvata sillä, että irtisanominen voisi tapahtua nykyistä yksinkertaisemmin noudattaen kuitenkin — se on ainakin keskustan käsitys — selkeitä, ennalta määrättyjä irtisanomisaikoja ja muutoin torjumalla tai estämällä kohtuuttomat irtisanomistapaukset. Eli aina pitää olla kuitenkin järkevä perustelu irtisanomiselle, mutta irtisanomisen tekeminen olisi helpompaa. Sillä voitaisiin epätyypillisten työsuhteiden määrää ehkä huomattavastikin pienentää.

Miksi juuri pienimmissä yrityksissä olisi tällaiseen erityiseen järjestelyyn mentävä? Siihen on minusta kaksi hyvää perustetta.

Ensinnäkin pienimmissä yrityksissä se riski, joka uuden työntekijän ottamiseen taloudellisesti liittyy, on aina suhteessa moninkertainen suureen yritykseen nähden. Jos kahden työntekijän yritykseen otetaan kolmas, voi sanoa, että työntekijöiden palkkauskustannuksiin sisältyvä riski kasvaa noin kolmanneksella yhdellä kerralla. Suuremmassa, sadan henkilön yrityksessä yhden työntekijän ottamiseen sisältyvä taloudellinen riski tältä osin on vain noin 1 prosenttiyksikön luokkaa. Jos tulee epäonnistuminen esimerkiksi siinä, että tilauskanta ei kasvakaan eikä säily sellaisena kuin työntekijää ottaessa on ajateltu, tai muutoin työnantaja epäonnistuu työntekijän ottamisessa ja riski ikään kuin realisoituu, suuri yritys kyllä pystyy kantamaan tällaisen riskin huomattavasti paremmin kuin pieni, jolle se saattaa olla hyvinkin kohtalokasta. Tämä on toinen perustelu sille, että pienimpiä yrityksiä olisi voitava kohdella eri tavalla kuin suurempia.

Toinen peruste pienten yritysten erilaiselle kohtelulle on minusta se, että useimmiten pienissä yrityksissä yrittäjä vastaa koko omaisuudellaan, useimmiten myös sukulaisten omaisuudella, yrityksestä. Yrittäjä tai tällaisen yrityksen toimitusjohtaja joutuu harkitessaan päätöksiansä ottamaan huomioon, että siinä on kaikki omalta

puolelta pelissä. Jos tekee väärän ratkaisun ja arvioi taloudellisen kehityksen väärin, saattaa kaikki mennä itseltä. Siksi pienissä yrityksissä riskinkantaa olisi kyettävä jollakin tapaa keventämään tai jakamaan uudella tavalla.

Tiettyjä reunaehtoja keskustan silmin pitäisi olla sille, että mennään vapaampaan sopimusjärjestelmään pienissä yrityksissä. Tietysti ensimmäisenä mieleen tulee, että joko lakisääteisesti tai työehtosopimuksilla kuitenkin on turvattava muun muassa vähimmäistyöehdot, vähimmäispalkkataso, joka aina on kyettävä toteuttamaan. Samoin ehtona saattaisi olla se, että pienet yritykset voivat noudattaa poikkeavaa menettelyä sillä perusteella, että kaikki työntekijät ovat siihen suostuneet. Eli otettaisiin käyttöön vähän saman tyyppinen järjestelmä kuin uudessa työaikalainsäädännössä, jossa tämän kaltainen työpaikkakohtainen sopimusmalli on mahdollinen.

Arvoisa puhemies! Tämä ed. Kuosmasen aloite on hyvä keskusteluheräte. Oma arvioni on, että sinällään pienempien yritysten työehtosopimusjärjestelmän muuttaminen tai lainsäädännöllä tällaisten muutosten teko ei yksin ratkaise työllisyyttä eikä työttömyyttä. Tällä osaltaan voidaan vähentää työllistämiseen liittyvää riskiä, mutta tämä vaatii ehdottomasti rinnalleen sen, että samanaikaisesti työllistämiseen liittyvää verokiilaa kyetään tehokkaasti kaventamaan. Keskusta on esittänyt, että tänä syksynä käytettävissä olevan veronkevennysvaran suuri osa pitäisi kohdentaa siihen.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Kun tämä asia oli edellisen kerran esillä, niin muistelin elokuvaa ruukinpatruunasta. Ed. Kuosmasen näkemykset tässä asiassa tämän lakitekin pohjalta muistuttavat sitä, toisin sanoen kovaa sanelupolitiikkaa. Sanoisin, että kun tarkemmin tähän asiaan tutustuu, kyllä näin kovalla linjalla, mitä tämän pykälän teksti edellyttää sanatarkasti, palataan Väinö Linnan Pohjantähden ja Lepäsen Preetin aikoihin, jolloin työntekijällä ei ollut minkäänlaista suojaa, vaan hän oli käyttötavaraa. Kun tuli aamulla töihin, ei ollut varma, saiko työtä ja saiko palkkaa.

Kyllä minä sen myönnän, että toki joustavuutta täytyy yhteiskunnan päätöksissä ja sopimuksissa olla. Mutta kyllä, ed. Kuosmanen, on sillä tavalla, että ei sillä, että työntekijöiden irtisanomisajasta luovutaan ja saa polkupyörällään lähteä takaisin, kun tulee työpaikalle, luoda Suomeen yhtään sellaista työpaikkaa, jolla olisi merkitystä. Tämä on sitä äärilaidan näkemystä, jossa

on tietysti jotakin, 10 prosenttia, sellaistaakin, mistä voitaisiin keskustella. Mutta työllisyys on kokonaan muista asioista kiinni kuin tämän tyyppisestä suhtautumisesta työntekijää kohtaan. En näe mitään muuta järkeä tässä esityksessä kuin sen, että totta kai se herättää keskustelua. Kunnioitan tietysti ed. Kuosmasen ajatuksia yleensä muutenkin, mutta olen jyrkästi vastaan tätä näkemystä tältä osin.

Ed. V o k k o l a i n e n : Arvoisa puhemies! Edellisen asian käsittelyn osalta ed. A. Ojala sanoi, ettei pidä provosoitua, ja tässä on vähän samanlaisia emmeitä. Mutta kun tuntee ed. Kuosmasen taustan hänen edellisessä elämässään eli tekemässä rakennustyöläisille työehtosopimuksia vastuullisella paikalla työnantajapuolen edustajana, tuntuu vähän kohtuuttomalta tämän lakialoitteen heitto tänne sisään. Niin kuin ed. Aittoniemikin sanoi, se on hyvin kaukana siitä todellisuudesta, mitä elävä elämä sisälleen voisi edes teoriassa pitää. Eli kyllä minun mielestäni tämä ed. Kuosmasen lakialoite kuuluu taas siihen sarjaan, jossa sosiaali- ja työttömyysturva ja suomalainen työehtosopimusjärjestelmä syöllistettäisiin jättityöttömyyden aiheuttajaksi.

Kuitenkaan mikään näistä lainsäädännön helpotuksista, mitä on tapahtunut pitkin matkaa, ei todista, että työllistämisen esteet tätä kautta merkittävästi poistuisivat. Muun muassa tänään työasiainvaliokunnassa oli kuultavana palkansaajajärjestöjen edustajat, ja pari vuotta sitten puhuttiin voimakkaasti näistä lyhyiden työsuhteiden irtisanomisajoista, lomautusilmoitusajoista. Ne on nyt puolitettu, ja valitettavasti lopputulos on vain se, että yhtään pysyviä työpaikkoja sillä ei lisää ole tullut. Eli syyt tähän jättityöttömyyteen kyllä minun mielestäni löytyvät nyt jostain muualta kuin työehtosopimusjärjestelmämme.

Siinä minä olen ed. Kuosmasen kanssa samaa mieltä, että yrittäjistä varmasti on puutetta. Sen kyllä todistaa työttömien määrä, että osittain myös yritys ideat eivät lähde liikkeelle, niin kuin niiden pitäisi lähteä, jolloin ne toisivat aitoja työpaikkoja. Mutta jos tämä ed. Kuosmasen lakialoite tulisi laiksi, niin minä ihmettelen, miten tähän suuret jonot olisi sisääntulevia työntekijöitä semmoisen yrityksen ulkopuolella, jonka työehtosopimukset ja -määräykset klubiaskin kanteen kirjoitettaisiin.

Nyt on selvitetty jonkun verran näitä paikallisen työehtosopimuksen malleja. Metalliteollisuus on siinä pisimmällä. Ne mallit minä tunnen

parhaiten. Sieltäkin valitettavasti löytyy erittäin huonoja esimerkkejä siitä, mitä se paikallinen sopiminen tällä hetkellä tässä jättityöttömyydessä tarkoittaa. Ihmiset joutuvat nälän uhalla panemaan nimiä sellaisiin papereihin, jotka eivät julkista valoa kestä. Minä voin kantaa mapillisen tuolta Metalliliitosta esimerkkejä, mitkä nämä lopputulokset ovat.

Sen takia meillä ei yrityskulttuurissa ole vielä tilaa tällaiselle aidolle sopimiselle. Me olemme vasta sen tien etupäässä, koska aito sopiminen tarkoittaa, että siellä sopivat muutkin kuin isännät, mitä tehdään. Ei ole mitään syytä palata siihen aikaan, jolloin palkkaa maksettiin sen mukaan, millä jalalla isäntä sattui aamulla ylös nousemaan. Kysymys on siitä, että nämä yritykset eivät joka tapauksessa elä pitkään. Aito sopiminen tarkoittaa käytännössä sitä, että siellä on kaksi osapuolta aidosti sopimassa. Minä en usko enää pätkääkään siihen, etteikö henkilökunnalla ole halua pitää yritys pystyssä. Sen takia on tehty paikallisesti paljon sellaisia sopimuksia, joissa on väliaikaisesti palkkaa laskettu niin, että yritys pääsee rahoitusvaikeuksistaan yli. Mutta samassa yhteydessä on sovittu, milloinkaan ne palkat maksetaan taas takaisin. Tämä on minusta aitoa sopimista, jossa ovat molemmat osapuolet mukana.

Mutta jos tämä ed. Kuosmasen lakialoite saisi lainvoiman, kyllä se tarkoittaisi sitä, että me menisimme sellaiseen ääripäähän, jota ei suomalainen kilpailukyky, yrittäjäys ja tulevaisuus missään tapauksessa kestä. Siinä mielessä tietysti ed. Kuosmanen on päässyt oikeaan asiaan, että aloite on saanut keskustelun aikaan. Mutta niin kuin alussa kerroin, ed. Kuosmasen taustat ovat sellaiset, että minusta tässäkin pitäisi olla tietty vakavuus.

Näitä epätyypillisiä työsuhteita on suuret määrät tullut, sitä ei voi kieltää. Mutta pitää myös muistaa, että hallituksen työllisyysohjelmassa on sovittu, että jatketaan epätyypillisiin työsuhteisiin liittyvää selvitystyötä tavoitteena saattaa tällaiset työsuhteet suhteellisesti tasa-arvoiseen asemaan toistaiseksi voimassa olevien työ sopimusten kanssa. Siinä mielessä ed. Kuosmasen lakialoite on myös valitettavasti sen työllisyysohjelman vastainen, johon ed. Kuosmanenkin on sitoutunut.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Me ed. Kuosmasen kanssa muistaakseni eilen totesimme kahviossa, että minä en käytä tässä istunnossa tästä aiheesta puheenvuoroa. Provosoitumatta

kuitenkaan ed. Kuosmasen puheesta sen enemminkin, niin koska hän käytti puheenvuoron, minäkin ajattelin muutaman sanan lausua tuosta ajatuksesta.

Ensinnäkin täytyy heti alkuun todeta, että vaikka ed. Aittoniemen kanssa hyvin monessa asiassa olen eri mieltä, tässä suhteessa annan lämpimän tunnustuksen hänen sanoilleen tästä aloitteesta. On ihan hyvä, että joskus saadaan tunnustusta.

Olen samaa mieltä kuin ed. Kuosmanen siitä, että pienyritykset ja suuret yritykset ovat tietysti monessakin suhteessa eri asemassa, mutta kuten äskeisessä asiassa, Keraa koskevassa kysymyksessä, keskustelimme, niin toivottavasti ainakin omalta osaltaan hieman tämä ero tasoittuu; se on tervetullutta. Toki monissa muissakin suhteissa pienet ovat heikommalla kuin suuret, se täytyy tunnustaa. Mutta tämän asian yhteydessä haluaisin nyt muutaman hieman poikkeavan näkemyksen esittää.

Se, mitä ed. Kuosmanen sanoi näistä pienyrityksistä ja heidän heikosta asemastaan, pitää paikkansa. Mutta tässä yhteydessä on myöskin muistettava, että näitten pienten yritysten palveluksessa on myöskin hyvin pieniä ihmisiä, joittenka oikeusturvan, työsuhteturvan, voimakas rajoittaminen, loukkaaminen, jopa kokonaan poistaminen, mistä lakiesitys lähtee, ei oikein hyvältä tunnu varmasti pienten ihmisten puolelta katsottuna. Tämä lakiesitys lähtee todella siitä — sanataarkasti — että ”voidaan päättää välittömästi ilman mitään laissa erikseen mainittua perustetta”.

Minä hieman ihmettelin, kun ed. Kuosmanen otti sitten puheeksi työehtosopimuksen paksuuden. Tiedän kyllä hyvin, että ne ovat paksuja. Tiedän myöskin sen hyvin, että erittäin vaikeaa niin yrittäjillä kuin työntekijäpuolella on paneutua sen saloihin. On oma taiteenalansa hallita työehtosopimuksen kiemurat aivan tarkalleen. Mutta kun tässä lakialoitteessa puhutaan työsuhteen päättämisestä, tuli vain mieleen, onko tällä lakialoitteella tarkoitus puuttua myöskin muihin asioihin kuin työsuhteen päättymiseen ja sen syihin, siis niitten syiden poistamiseen. Myöskin työehtosopimuksessa on palkkaa ja lomaa koskevia asioita jnp. erittäin laajamittaisesti. Onko tässä taustalla, ed. Kuosmaselta kysyisin, kenties jopa koko työehtosopimusjärjestelmän romuttaminen samalla?

Tässä on tiettyjä ristiriitaisuuksia sikäli, että samanaikaisesti kuulee väitettävän voimakkaasti, että tänä päivänä eivät työnantajat saa työvoimaa,

vaikka kuinka haluaisivat. Tulee vain miettiä, olisikohan tällaisella lakialoitteella, jolla entisestään heikennettäisiin työsuhteitten turvaa, kannustavaa vaikutusta ottaa pienyrityksissä ihmisiä työhön. Epäilen pahasti, että tämä saattaisi työhön hakeutumista jopa erittäin voimakkaasti rajoittaa. Mentäisiin todella pitkälle taaksepäin, sillä irtisanomismääräykset tulivat jo 60—70-luvun taitteessa suurin piirtein nykyisessä muodossa, tosin heikompina, kuin ne tänä päivänä ovat.

Jos tässä lamaan viitataan, 30-luvulla oli varmasti aikamoinen lama. Silloin ei kyllä työehtojen normistoja ollut juuri käytettävissä, mutta tietääkseni aika paljon lentojätkeä liikuskeli kyllä pitkin maanteita silloinkin, niin että eivät tällaiset täysin olemattomat työnormistoa ja työehtosopimuksia ja muita säätelevät lait työttömyyden ratkaisun avaimia olleet siinäkin vaiheessa.

Tulee mieleen myöskin, että jos tämän mukaisesti rajoitukset poistettaisiin kokonaan, mitenkä kävisi. Ilmeisesti menisi saman tien romukoppaan työehtosopimuksissa oleva maininta siitä, että mikäli työnantaja tarvitsee työvoimaa samoihin tai saman laatuisiin tehtäviin, missä irtisanottu työntekijä työskenteli yhdeksän kuukauden kuluessa, on työnantajan tiedusteltava paikalliselta työvoimaviranomaiselta, onko irtisanottu työntekijä työnantajan käytettävissä, ja myönteisessä tapauksessa tarjottava työtä ensisijaisesti hänelle. Jos tämä romuttuisi myöskin, ja se romuttuisi kategorisesti ottaen tämän lakialoitteen pohjalta, se merkitsisi sitä, että palattaisiin todella pitkälti taaksepäin, vaihdettaisiin vaikka joka päivä tai kaksi kertaa päivässä työntekijää. Ei tämä varmasti kyllä ole missään tapauksessa rauhoittamassa työmarkkinoita eikä motivoimassa työn vastaanottoa, vaan pikemminkin päinvastoin.

Kyllä vielä kehottaisin, ed. Kuosmanen, hieman harkitsemaan, kuinka pitkälle tällä aloitteella periaatteessa ja käytännössä on myöskin tarkoitus mennä. Tässä saatetaan ehkä tehdä vähän karhunpalvelusta nyt, mutta toivottavasti ... (Ed. Kuosmanen: Saksassa pelaa hyvin!) — Saksassa on monenlaisia muita seikkoja, niin kuin ed. Johannes Koskinen sanoi edellisessä käsitellyssä. Siellä on sellaisia lainkohtia ja määräyksiä, jotka kompensoivat aika voimakkaasti kyllä tätä taas toiseen suuntaan, niin että sitä ei ihan suoraan voi ottaa missään tapauksessa Suomen työoikeuteen liittyväksi malliksi.

Täytyy nyt uskoa, että ed. Kuosmanen on halunnut saada tästä hommasta keskustelun aikaiseksi, ja siinä aloite saattaa puolustaa paik-

kaansa. Kuten aikaisemmin totesin, varmasti meillä on sellaisia säännöksiä ja menettelytapoja, jotka eivät sovellu enää tähän aikaan, ja niitten uudelleenarviointi saattaa olla ja varmasti onkin aivan paikallaan. Mutta toivoisin, että tämä tapahtuisi erittäin hyvässä ja kiinteässä yhteistyössä työmarkkinoitten kanssa ja tämän paljon puhutun kolmikantasopimusjärjestelmän kautta.

Ed. Viitamies: Arvoisa puhemies! Tämän tyyppisiä ja tämän suuntaisia aloitteita tai lakialoitteita on viime aikoina jonkin verran tullut esiin. Tälle ed. Kuosmanen keskustelua herättävälle lakialoitteelle on sukua keskustan työreformialoitte poliittisena ohjelmana. Sinänsä on hauskaa ja mielenkiintoista, että keskustan edustajia tulee paikalle ikään kuin sanoutumaan irti tästä ajattelusta, jota ed. Kuosmanen tässä edustaa, ja sitten kuitenkin heidän omassa työelämää koskevassa ajattelussaan on pitkälle samoja piirteitä, joita ed. Kuosmanen lakialoitteessa on. Niissäähän on yhteistä se, että heikennettäisiin työehtosopimusten yleissitovuutta tai työehtosopimusjärjestelmän suoma turvaa työntekijöille nimenomaan pienissä yrityksissä ja tällä tavalla avattaisiin ikään kuin tie sille, että kaiken kaikkiaan läpi työelämän voitaisiin mennä sellaiseen järjestelmään, jossa nimenomaan työnantajan äänenpainot sopimustilanteessa tulisivat nykyistakin voittopuolisemmin esiin.

Minusta ed. Kuosmanen käytti edellisen asian yhteydessä huomattavasti ansiokkaamman puheenvoron puhuessaan Kera Oy:hyn liittyvän lain uudistuksesta. Hän totesi siinä, että yritykset ottavat uutta työvoimaa käytännöllisesti katsoen vain omiin tarpeisiinsa. Miksi ed. Kuosmanen on nyt unohtanut tämän asian? Tästähän täytyy tehdä se johtopäätös, että työvoiman tarve yrityksissä syntyy oikeastaan vain lisääntyneestä kysynnästä ja siitä, että yrityksillä on tarvetta nostaa omaa kapasiteettiaan, jotta ne pärjäisivät kilpailussa muita yrityksiä vastaan tai muiden yritysten kanssa.

Ilmeistä on, että sinänsä työ sopimusten säädökset ovat tässä ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia! Jos edustaja haluaa jatkaa, pyydän siirtymään puhujakorkeelle.

Puhuja (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Ilmeinen johtopäätös ed. Kuosmanen edellisen asiakohdan yhteydessä ilmaisemasta, mielestäni oikeasta oivalluksesta on se, että työehtoihin liit-

tyvät säädökset eivät sinänsä ole ratkaisevia silloin, kun yrityksissä lisätyövoiman palkkauspäätöksiä tehdään.

Varmasti on totta, että työelämän uudistus tarpeita ei sinänsä tarvitse kiistää kategorisesti. Varmasti on niin, että säädöksissä on tällä hetkellä asioita, joiden suhteen täytyy edetä uudista-vaan suuntaan. Mutta viittaen ed. Vokkolaisen puheenvuoroon, jossa hän kokemukseensa perustuen kuvasi sitä arkipäivän sopimuskäytäntöä, jota yrityksissä noudatetaan. Myös nykyiset säädökset, silloin kun kulttuuri on asiallinen, mahdollistavat sen ja oikeastaan kannustavatkin siihen, että yhdessä pyritään sopimaan asioista myös sillä tavoin, että katsomosta katsoen näyttää jopa yllättävältä, että yhteinen sävel löytyy kovinkin kipeissä asioissa.

Ilmeisesti työ sopimussäännösten lähes täydellinen purkaminen kuitenkin lisäisi, jos leikitään ajatusleikkiä, johon ed. Kuosmanen kannustaa lakialoitteellaan, ainakin hetkellisesti yritysten halukkuutta ottaa uutta työvoimaa. Mutta esimerkiksi ed. Mähösen kuvaamat työelämän epävarmuustekijät olisivat kuitenkin siinä tapauksessa niin suuret, että vaikutus kääntyisi työllisyyskatsannossakin negatiiviseksi. Kokonaiskysynnän heilahdusten ja varmasti pysyvän laskun takia maa ajautuisi tielle, jolla se köyhtyisi kohti sellaisten kansantalouksien tasoa, joita Euroopassa ei vielä tänäkään päivänä, ainakaan Länsi-Euroopassa, nähdä.

Minusta, puhemies, on sinänsä kiinnostavaa, että näistä asioista keskustellaan periaatteelliselakin tasolla. Se, että ed. Kuosmanen osoittautui jälleen merkittäväksi yhteiskunnalliseksi vaikuttajaksi, tuli esiin siinä, että keskusta joutuu joko sanoutumaan irti oman työreforminsa linjasta tai peittelemään oman työreforminsa todellista sisältöä.

Ed. Peltonen: Arvoisa puhemies! Jos tämä lakialoitte hyväksytään — uskon, että se ei kylläkään johda mihinkään — tämä on selvä alku yleissitovuuden purkamiselle. Tähän ei pitäisi missään tapauksessa suostua.

Kun lakialoitteessa lähdetään siitä, että syntyi uusia työpaikkoja, jos päästäisiin irti helpommin vanhoista työntekijöistä, tähän en myöskään usko. Jos mietitään tämän hetken tilannetta, voi kysyä, mihin lainsäädäntöön ja työehtosopimuksiin perustuu se, että jo kuitenkin lähes 500 000 ihmistä on irtisanottu. Nykyinen lainsäädäntö ja työehtosopimukset antavat aivan riittävästi resursseja siihen, että kun tulee

tilanne, jolloin työntekijästä tulisi päästä irti, se on toteutettavissa.

Tässä on ilmeisesti aika paljon epätietoisuutta työnantajilla ja yrityksillä, millä tavalla he voivat uusia henkilöitä ottaa ja katsoa, ovatko nämä kykeneviä. Esimerkiksi koeaikaa ei käytetä vielä-kään riittävästi. Myös lomautus on käytettävissä. Jos kerran tulee katkoksia tuotantoon, silloinhan käytetään lomautuksia. Järjestyneesti neuvotellen kolmikannassa tässäkin voidaan edetä.

Täytyy myös muistaa, että Suomen työllisyysohjelmassa on viitteitä siihen, että työelämää kehitetään ja koko ajan on jo kehitetty, niin kuin tuli esille. Alle vuoden mittaisissa työsuhteissa irtisanomisaikoja on jo puolitettu. Koko ajan mennään eteenpäin. Uusista työsuhteista noin 80 prosenttia on tällä hetkellä jo määräaikaista. Omasta mielestäni pitäisi edetä niinpäin, että kun määräaikaista työsuhteita tulee, niihin etsitään turvaa eli katsotaan, miten eläke ja vuosiloma kertyvät lyhyiden työsuhteiden ollessa voimassa. Tulee myös hakea osa-aikatyössä lepoaikoihin riittäviä joustoja.

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Ilmeisesti ed. Kuosmanen on jäämässä aika lailla yksin lakialoitteensa kanssa. Kun kuuntelin aikaisempaa keskustelua ja nyt käytyä, kyllä tästä myös positiivista löytyy. Samalla kun on ikään kuin sanouduttu itse kukin ja eri puolilla tätä salia irti ed. Kuosmanen aloitteesta, kuitenkin on tuotu esille, että tämä on tuonut hyvää ja tarpeellista keskustelua, pohdiskelua. Minusta tämä osoittaa sen, että meillä työelämässä on jäykkyyksiä. Myös yrittäjyyden kynnys on monella tapaa liian korkea. Asioiden korjaaminen vaatii valtavasti erilaista lainsäädäntöä ja pohdiskelua, johon meidän pitäisi kyllä yhteisesti pystyä.

Hallitus on hyvin selkeästi ankkuroinut kantansa työmarkkinajärjestöjen näkemyksiin. Se on tietyllä tavalla aivan oikein, ne on pidettävä mukana, mutta se on tietyllä tavalla jarru tässä. Minä ainakin olen kokenut, että täällä eri puolilla eri kansanedustajien osalta olisi valmiutta radikaalimpaan keskusteluun ja jopa muutoksiinkin, jos vain rohjettaisiin lähteä liikkeelle.

Niin kuin ed. Kuosmanen toi esille, me tarvitsemme vähintään 50 000 yritystä tähän maahan, on puhuttu jopa 100 000 yrityksestä. Se, että vain kasvavan yritystoiminnan kautta pystytään työpaikkoja merkittävästi muodostamaan, on myös yhteisesti ja laajasti nähty, mutta ei vain päästä liikkeelle. Ensinnäkin yrittäjyydessä on taloudel-

linen kynnys ja toiseksi siinä on henkinen kynnys. Ed. Kuosmanen toi esille, että taannoin menivät konkurssiin terveet yritykset, joilla oli henkistä pääomaa, mutta ei taloudellista, ja tietyllä tavalla on kärsitty myös valtava henkinen kolaus konkurssin kautta, jolloin rohkeutta lähteä uudelleen yrittäjäksi puuttuu ja kynnys on todella korkea.

Me varmasti pystyisimme täällä sitä kynnystä alentamaan, niin taloudellista kuin henkistä, jos meillä vain siihen yhteisesti tahtoa löytyisi. Minusta tämä keskustelu ei ole vielä avautunut ja mennyt sille tasolle, jolla todella voitaisiin miettiä näitä uusia keinoja ja uusia asioita.

Viittaan tässä yhteen alaan eli maatalouteen, jossa tapahtuu valtavan suuri muutos muutamien vuosien aikana. Itse asiassa siellä tuotannon volyymi säilyy suurin piirtein saman tasoisena kuin nykyisinkin, mutta se tullaan tuottamaan huomattavasti pienemmällä tilalukumäärällä ja huomattavasti pienemmällä ihmistyövoimamäärällä. Mutta työmäärä pysyy suurin piirtein samana. Ei tilakokoakaan kasvattamalla hyvin merkittävästi pystytä koneellistamisen kautta työmäärää enää vähentämään. Siellä olisi työtä ja työpaikkoja, mutta siellä ei ole taloudellisia resursseja maksaa niitä kustannuksia, mitkä työllistamisestä aiheutuvat. Tämäkin on yksi lohko, jolla pitäisi pohtia, millä tavalla pystyttäisiin työllistämisen kynnystä alentamaan. Se on aivan oma erityinen lohkonsa, jota ei pitäisi yleistää, vaan pitäisi nähdä sektorikohtaisena, millä tavalla maatalouden työvoimakysymys tultaisiin hoitamaan.

On aivan selvää, että tätä suurta työttömien joukkoa, jossa on noin 700 000 ihmistä työelämän ulkopuolella, ei voida työllistää yksin yritystoiminnan kehittämisen kautta, vaan siihen tarvitaan monia muitakin vaihtoehtoja, ja tännehan on tulossa lakialoite kotitalouksien työllistämismahdollisuuksista. Minusta se on sellainen lohko ja asia, jota todella pitäisi miettiä vakavasti, millä tavalla siellä voitaisiin työtaakkaa jakaa. Sieltä varmasti löytyisi kymmeniätuhansia työpaikkoja.

Samoin meillä on työttömyyskorvauksen piirissä henkilöitä, joilla olisi mahdollisuus tehdä lyhytaikaisia työsuhteita, tilapäisiä töitä. Siellä on vielä hyvinkin paljon jäykkyyksiä, joihin pitäisi paneutua, että asiat todella saataisiin synkroniin niin, että aina, kun työtä löytyy, sitä voitaisiin ottaa vastaan ja se antaisi paremman tuloksen työntekijälle. Sitten kun työsuhte päättyy, työttömyyskorvaus jatkuisi.

Ed. Viitamies toi esille sen, että keskustalaiset joukkona täällä tulevat sanoutumaan irti tästä esityksestä, ja samalla sen, että aloitteen mukainen ajattelu kuuluu keskustan työreformin henkeen. Sen takia ollaan täällä joukkona ja monella suulla sanomassa, että se ei kuulu siihen, koska se ei kuulu. Se lähtee aivan toiselta pohjalta. Työreformi ei ole sellainen asiapaperi, joka olisi valmiiksi pohdittu ja hiottu, vaan se on tuotu siinä muodossa, että se olisi keskustelun avaus, jota pitäisi todella pohtia täydellä vakavuudella.

Minusta tämä asia on niin suuri, että siinä mielessä ed. Kuosmaselle kiitos, että hän teki tästä lakialoitteen. Tämä on osaltaan avannut keskustelua, ja tätä keskustelua tarvitsisi kyllä niin tässä salissa kuin muillakin foorumeilla käydä ihan vakavassa hengessä.

Ed. V a n h a n e n : Arvoisa puhemies! Kun ed. Viitamies hieman tiedusteli keskustan kantaa peilaten tätä meidän työreformiamme, niin kai voidaan sanoa, että tässä on paljon sukulaisuutta meidän ajatuksiimme kohtaan ja lakiesityksen perustelut tuovat ongelma-asettelun esille samalla tavalla, kuin me teemme. Mutta kun joudutaan ottamaan kantaa nyt suoraan kolmen rivin mittaiseen pykälään, jossa viitataan siihen, että "työsuhde voidaan päättää välittömästi ilman mitään perusteluja", emme me tässä muodossa tätä voi hyväksyä. Tämän jälkeen olisi odotettavissa, että esimerkiksi asiallisesti voitaisiin raskauden takia keskeyttää työsuhte. Kyllä me vaadimme, että työntekijällä täytyy olla tietty lakisääteinen pohja ja turva myös työsuhteen osalta.

Saksan-mallihan eroaa siten, että siellä viime viikolla hyväksytty laajennus aikaisempaan lakiin koskee lain voimaantulon jälkeen solmittavia uusia työsuhteita. Tämä aloite avaisi sinälleen, jos tämä kirjaimellisesti luetaan, tämän järjestelmän myös vanhoihin työsuhteisiin meillä.

Mutta kun vasemmiston puolelta ennen muuta on syytetty tätä ed. Kuosmasenkin mallia siitä, että tämä lisäisi epävarmuutta, minä kyllä väitaisin, että tällä hetkellä kuluttajien ja palkansaajien epävarmuutta lisää nimenomaan se, että suurin osa solmittavista uusista työsuhteista on eri tavoin määräaikaisia ja epätyypillisiä. Ei se anna edellytyksiä suunnitella elämäänsä pitkällä tähtäimellä.

Minä en usko siihen, että yrittäjät joka päivä vaihtaisivat työntekijän, jos saisivat enemmän vapauksia. Kyllä yrittäjän intressissä on saada hyviä työntekijöitä ja pyrkiä toistaiseksi voimassa oleviin työsuhteisiin. Kyllä yrittäjät tietä-

vät, että työntekijä on paljon motivoitumpi tekemään työtä silloin, kun työsuhte on toistaiseksi voimassa oleva eikä määräaikainen. Yrittäjien intressissä olisi, uskoisin näin, päästä toistaiseksi voimassa oleviin työsuhteisiin, mutta sen vastapainona täytyy olla sen, että sitä riskiä kevennetään, joka tällä hetkellä työllistämiseen sisältyy. Tässä suhteessa ed. Kuosmanen on perusteiltaan oikeassa, mutta malli on ehkä vähän jyrkkä.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Rehellisyyden nimissä on sanottava, että tämän työsopimuslain muuttamiseksi tehdyn lakialoitteen saattohoito ei kyllä vaadi hellyyttä eikä ymmärrystä asiaa kohtaan, niin puhtaaksiviljeltyä ultra-liberalistmia ed. Kuosmasen aloite on. Mutta kun tiedän, että ed. Kuosmanen on varsin menestynyt yrittäjä, ja tiedän, että hän on myös menestynyt nimenomaan sellaisen lainsäädännön vallitessa, joka on toisen tyyppinen kuin tämä, niin en näe senkään vuoksi mahdottomaksi sitä, ettemmekö pystyisi jatkamaan myös lainsäädännön avulla ja sen tiellä eikä niin, että ikään kuin kaikki turva lopetettaisiin.

Kaikkein keskeisin asia, mikä yrittäjyyttä ongelmallistaa, on varmasti kulutuskysynnän puuttaminen. Sitten on takuukysymykset jne. Varmasti on niin, että jossakin sellaisessa maassa kuin Yhdysvalloissa etsitään kuumeisesti uusia avauksia siihen, minkälaisia työ sopimuksia todella solmitaan. Aivan niin kuin ed. Vanhanenkin totesi, pyritään solmimaan sellaisia, joissa työntekijät olisivat tyytyväisiä ja valmiita työskentelemään.

Tietysti tässä kohdassa — niin paljon haluan myönteistä sanoa — suuri sali on keskustellut varsin ahkerasti tästä asiasta, johon keskusteluun ed. Kuosmanen tietysti on tuonut epäsuorasti mahdollisuuden.

Ed. M ä h ö n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Vanhasen puheenvuoron johdosta, kun hän siinä sanoi, että työntekijä tuntee turvattomuutta määräaikaisen työsuhteen vallitessa ja pitäisi pyrkiä toistaiseksi voimassa oleviin työsuhteisiin. Näin varmasti on, mutta turvattomuus ei varmasti vähene sillä, että hänellä ei ole edes määräaikaisen työsuhteen luomaa turvaa. Työssä voidaan olla määräaikaisesti kolme kuukautta, kuusi kuukautta jnp., vaikka kaksi vuotta. On se turvattampi asema kuin se, ettei tiedä aamulla, onko 12:n jälkeen enää töissä, jos kaikki rajoi-

tukset poistetaan. Siinä suhteessa ed. Vanhasen filosofointi kyllä meni pikkuisen pieleen.

Ed. Viitamiel (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Vanhaselle, joka ei ole enää läsnä, joten en puheenvuoroa käytä.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa rouva puhemies! Suomen liittyttyä Euroopan unionin jäseneksi yrittäjille on tarjoutunut yli 380 miljoonan ihmisen markkina-alue. Minä lähdän siitä lakialoitteistani, että EU:n alueella täytyisi olla yhtäläinen työolainsäädäntö, että yrittäjät lähtevät samalta viivalta kilpailemaan keskenään, koska kansainvälinen kilpailu tänä päivänä on erittäin kireä. Saksa on EU-alueen veturi, ja Länsi-Saksassa ei enää 30 vuoteen alle viiden hengen yrityksissä ole ollut minkään näköistä työehtosopimusta. Itä-Saksan liittyttyä Länsi-Saksaan todella 13.9. Saksan liittopäivät päätti, että alle kymmenen hengen yrityksistä otetaan työehtosopimus pois, ja siellä odotetaan nyt tulevan vähintään 500 000 uutta työpaikkaa puolessa vuodessa. Aloitteeni ei varmasti mene läpi — kyllä minä tiesin sen, kun tein sitä — mutta jos menisi, niin yrittäjien mielestä Suomeen syntyisi 100 000 uutta työpaikkaa.

Olen vakuuttunut siitä, että yritykset eivät pane vanhoja työntekijöitä pois. Minkä takia laittaisivat, koska ovat vuosikymmenet kouluttaneet heitä ja työntekijä on kaikkein tärkein voimavara yrittäjille aina? Mutta kun suunnitellaan yrityksen laajentamista tai uutta yritystoimintaa, niin siinä vaiheessa työolainsäädäntö, joka 84 paransi työsuhteturvaa, on työllistämisen este yrityksissä. Olen aivan vakuuttunut siitä, että näin on.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia! Jos ed. Kuosmanen haluaa jatkaa, niin puhujankorokkeelta.

Puhuja (korokkeelta): Arvoisa rouva puhemies! Siinä mielessä minusta tuntuu oudolta täällä vanhana yrittäjänä, että mitään työelämän jäykkyyksiä SAK:laiset entiset pääluottamusmiehet täällä eivät ole valmiit purkamaan. He elävät täällä brezhnevilaista aikaa vielä, eivät tajua, että tämän talon ulkopuolella on 500 000 työtöntä. Ne 500 000 työtöntä odottavat meiltä kansanedustajilta, että me jotain tekisimme, ja jokainen meistä tietää, että me uudet kansanedustajat olemme turva niille 500 000 työttömäl-

le, koska me tuomme uusia aatoksia ja sitä 25—30 vuoden kokemusta tänne saliin, millä tavalla tämä ongelma kenties voitaisiin ratkaista, työttömyys poistaa maasta.

Minä olen sitä mieltä, että jos ei suosiolla ennakkoluulottomia avauksia tässä salissa suoriteta työelämän uudistamiseksi ja ennen kaikkea käydä tästä hyvää poliittista keskustelua — jota on käyty perjantaina ja tänään — asia menee sillä tavalla eteenpäin, että olen vakuuttunut, että ennen kuin neljän vuoden kansanedustajakauteni päättyy, työelämän joustoja on suoritettu tässä salissa yksimielisesti olosuhteiden pakosta. Eli tämä kansantalous ei kestä sitä, että meillä on 500 000 työtöntä, valtio menettää tuloja vuosittain 150 miljardia markkaa, kun ihmiset ovat työttömänä, ja työttömyys maksaa meille 40 miljardia markkaa. Ei ole mitään järkeä pitää ihmisiä työttömänä. Eli, hyvät ystävät, toivon, että te kaikessa viisaudessanne mietitte tätä minun lakialoitettani. Siinä on paljon hyvää. Siinä on enemmän hyvää kuin huonoa.

Ed. V. Koski: Arvoisa rouva puhemies! Ei ole varmaan mitään pelkoa, että ed. Kuosmanen nyt tekemä lakialoite tulee Suomen työelämää suuremmin häiritsemään. Vastaavasti voidaan varmasti todeta niin, että se ei häiritse myöskään liike-elämää. Sen vuoksi mielestäni keskustelu täällä on saanut ihan liian suuren mittakaavan. Ei olisi ollut varmaan tarvetta käydä näin pitkään keskustelua, kun lakialoitteen sisältöä tarkastelee.

Meillä on tiettyjä lainalaisuuksia, joiden mukaan yhteiskunta kehittyy, joissa kehittyä työelämä ja kehittyä kaikki muukin. Yksi on työelämän ihmissuhteet. Ne kysymykset ovat kokonaan tässä keskustelussa unohtuneet. Ne muodostavat kuitenkin sekä yrityksen tuottavuuden että toiminnan keskeisen tekijän.

Samaten en voi hyväksyä sitä, etteikö tällaisessa sivistyneessä pohjoismaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa voitaisi asioita sopia kolmikantaperiaatteella.

Senkin hyväksyn, että työelämän uudistuksia tarvitaan, mutta ei niitä tämän tyyppisillä aloitteilla tässä salissa ratkaista. Ne ratkaistaan kokonaan muualla ja muissa paikoissa. Toivon, että tältä osin päästään tässä salissa kunnon keskusteluun jossakin vaiheessa.

Ed. Viitamiel: Arvoisa puhemies! Työelämän uudistus tapahtuu ed. V. Kosken viitoit- tamalla tavalla sillä tavoin, että yhdessä sovitaan

säännöistä, kuten tähänkin asti on tehty, liitto-
tasolla, keskusjärjestötasolla tai työpaikoilla. Se
uudistaminen ei tapahdu minimiturvaa poista-
malla.

Tämä on se ongelma, joka sisältyy tähän laki-
aloitteeseen ja keskustan työreformiin. Siinä ava-
taan tie työelämän heikennyksille, huonontuval-
le palkkatasolle, tuottavuuden alentumiselle,
köyhtymiskiarteelle. Ei sellaiselle tielle kannata
tämän kansakunnan lähteä.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Kuuntelin
osan puheenvuoroista huoneessani. Ilmeisesti ed.
Peltomo mainitsi, että onhan ennenkin sanottu
ihmisiä irti, kun 500 000 on sanottu. Näistä
500 000:sta on tietysti osa opiskelunsa päättänei-
tä, joilla ei vielä ole ensimmäistäkään työpaikkaa
ollut, mutta ne, joita on sanottu irti, on joissakin
tapauksissa sanottu irti hyvin kohtalokkaissa ti-
lanteissa. Jos on 15 vuotta ollut työssä, on puolen
vuoden irtisanomisaika. Jos hänet sanotaan irti
ja maksetaan puoli vuotta palkkaa, niin ihan
pieni yritys on kyllä melkoisissa vaikeuksissa,
kun joutuu esimerkiksi 5—6 henkeä sanomaan
irti. Se siitä irtisanomisesta ja sen helpoudesta.

Ed. Kuosmaselle jo edellisessä puheenvuoros-
sani muutama päivä sitten sanoin, että en voi
yhtyä hänen esitykseensä, mutta kyllä hänellä
siinä on oikeitakin ajatuksia. Hän on muun
muassa oikeassa siinä, että uutta ennakkoluulo-
tomuutta todella tarvitaan nyt. Ei työttömyys
tällaisenaan voi jatkua. Tästä valtakunnasta ei
tule mitään, meidän on pakko tehdä jotakin.
Onhan meidän ymmärrettävä, että tässä on teh-
tävä jotakin. On aivan ihmeellistä, ettei mikään
nytkähdä, ei myönnetä, että jotain on pielessä.
On löydettävä keinoja. Täysin villeiksi ei mieles-
täni, niin kuin jo viimeksikin sanoin tästä asiasta
puhuessani, voi laskea edes pienten yritysten työ-
suhteita, mutta hallittu muutos tarvitaan.

Imhettelen, että ed. V. Koski sanoi, ettei olisi
ollut tarpeellista keskustella tästä. Totta kai ih-
missuhteistakin pitää keskustella, mutta ei siinä
ole mitään mieltä ihmissuhteillakaan, jos irtisa-
nominen on ainoa konsti, kun yritys lopettaa.
Siinä menee silloin muidenkin työpaikat kuin
juuri niiden harvojen, joiden irtisanominen ehkä
auttaisi sitä yritystä vielä.

Ed. R i m m i : Rouva puhemies! Ihan lyhyesti
haluan vielä todeta sen seikan, että ei todellakaan
suomalaisessa työelämässä tänäkään päivänä
vielä kaikissa yrityksissä tunneta mahdollisuuksia,
mitä on olemassa: lomautukset, koeajat,

määräaikaiset työsopimukset jne. Toivoisin to-
della lämpimästi, että perehdyttäisiin nyt ensin
näihin ja käytettäisiin niitä hyväksi.

Ed. Kuosmanen totesi, että vuonna 1984 so-
vittiin pitkistä irtisanomisajoista. En ole kuullut
tällä yhtään toivomusta enkä esitystä siihen
suuntaan, että hyvityssakkoja, lakkosakkoja,
alennettaisiin. Silloin kun lakkosakoista sovit-
tiin, samassa paketissa oli esillä työelämän uudis-
taminen. Ottakaa sitten nämä lakkosakot tai hy-
vityssakotkin tähän keskusteluun.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja
asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

4) Lakialoite laiksi vähittäiskaupan ja eräiden työ- liikkeiden liikeajasta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 38/1996 vp (Jorma Kukkonen /sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemies-
neuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talous-
valiokuntaan.

Keskustelu:

Ed. A. O j a l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed.
Jorma Kukkonen on virkatehtävän vuoksi esty-
nyt esittelemästä omaa lakialoitettaan, joten yh-
tenä allekirjoittajana kerron siitä oleellisimman.

Hallitus on esittänyt säädettäväksi uuden lain
vähittäiskaupan ja eräiden työliikkeiden liike-
ajasta. Tämän mukaan joustavoitettaisiin edel-
leen 1.9.1994 voimaan tulleen liikeaikalain sää-
döksiä niin, että vähittäisliikkeet saisivat olla
avoinna vuoden jokaisena päivänä kello 7:n ja
21:n välisenä aikana kirkollisia juhlapäiviä, va-
punpäivää ja itsenäisyyspäivää lukuun ottamat-
ta.

Allekirjoittaneiden mielestä voimassa olevan
lain sallimat liikeajat ovat riittäviä eli arkisin
kello 7—20, lauantaisin klo 18:aan, sillä onhan
liikkeenharjoittajilla oikeus tämän lisäksi pitää
kaupan osapuolten sopimana kuutena sunnun-
taina vuodessa sekä joulukuun sunnuntaipäivinä
liikkeensä avoinna kello 10—18. Jo tämä laajen-
nus tuli edellisellä kaudella liikeaikalakiin monen
vaiheen ja kompromissin jälkeen.

Lain poikkeuslupasäännösten käyttö on näyt-
tänyt muodostuvan viime lainmuutoksen jälkeen
hyvin ongelmalliseksi. Lääninhallituksiin siirret-

ty menettely on tuonut useita vääristymiä, joita eduskunta ei toki lakia säätäessään vuonna 1994 tarkoittanut. Laatiessaan ahtaat poikkeuslupien myöntämisedellytykset ei eduskunta suinkaan tarkoittanut lääninhallitusten laajentavan lain sovellutuskenttää. Vuonna 1994 uskottiin siihen, että lääninhallitukset pystyvät paikallistunteuksensa ja eduskunnan talousvaliokunnan yksityiskohtaisten myöntämisperusteiden avulla ratkaisemaan poikkeuslupahakemukset lain tarkoittamalla tavalla.

Suora lainaus mietinnöstä: "Valiokunta pitää tärkeänä, että poikkeuslupien myöntämisessä lääninhallituksissa noudatetaan yhteneväisiä perusteita. Poikkeuslupakäytäntö ei saa johtaa lain tarkoituksen kiertämiseen. Lupien tarve itse asiassa vähenee, koska sunnuntaiaukioloa koskevia säännöksiä väljennetään. Poikkeuslupien myöntämisellä ei saa vääristää kilpailua ja muuttaa kielteisesti kaupan rakenteita. Valiokunta korostaa, että poikkeuslupien tarve on harkittava paikalliset olot huomioon ottaen. Hakijan on esitettävä erityiset syyt, joiden perusteella lääninhallitus harkitsee päätöstään. Kauppa- ja teollisuusministeriön tulee kouluttaa ja ohjata lääninhallituksissa poikkeuslupapäätöksiä käsitteleviä virkamiehiä sekä seurata lupakäytännön muotoutumista."

Tietojemme mukaan lähes 2/3 myönnettyistä poikkeusluvista on messu- ja näyttelylupia, joiden tarkoituksena on sallia näyttelyn ohessa korkeintaan pienimuotoinen asiaan liittyvä, arvoltaan vähäisten tavaroiden myynti. Näiden lupien pitäminen lääninhallitusten ratkaistavina on minusta raskasta hallintokäytäntöä. Tämän johdosta esittelytarkoituksessa järjestettävien näyttelyiden tai muiden sellaisten tapahtumien oheismyynti voitaisiin kernaasti siirtää nykyisen lain 4 §:n 2 momentissa olevan valtuutuksen yhteyteen poliisipiiriin päälliköille. Mainitun lainkohdan mukaan poliisipiiriin päälliköllä on oikeus määräämillään ehdoilla antaa lupa sellaisen näyttelyn järjestämiseen, jossa ei tapahdu myyntiä. Nyt me ehdotamme, että poliisipiiriin päälliköllä on oikeus sallia näyttelyn aiheeseen liittyvien, arvoltaan vähäisten näyttelytuotteiden myynti. Tämä vähentäisi lääninhallituksissa ruutiiniksi koettujen poikkeuslupien raskasta ja hanki joillekin kallista hallintokäsittelyä.

Koska tietämämme mukaan muissa Euroopan maissa ei ole Suomen kaltaista poikkeuslupasäännöstöä, katsomme, että tämä lisäys 4 §:n 2 momenttiin täyttäisi lain tarkoittaman joustavuuden eikä näin ollen koko poikkeuslupame-

nettelyä tarvita. Huomauttaisin vielä lisäksi, että tänä kesänä on hyväksytty Saksan uusi liikeaikalaki, joka on Suomen vuoden 1969 liikeaikalain kaltainen, eikä uuteen lakiinkaan sisälly minikään näköistä poikkeuslupamenettelyä missään muodossa.

Näin ollen, arvoisa rouva puhemies, ehdotamme, että lain 4 § saisi seuraavanlaisen muodon: "Poliisipiiriin päälliköllä on oikeus määräämillään ehdoilla antaa lupa 1 §:n 3 momentissa tarkoitettun liikehuoneiston aukioloon 1 §:n 2 momentissa ja 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuina päivinä sellaisen näyttelyn järjestämistä varten, jossa näyttelyn aiheeseen liittyen saadaan myydä arvoltaan vähäisiä näyttelytuotteita."

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Ed. A. Ojala edellä esitteli tämän mainion lakialoitteen, ja enempään esittelyyn ei ole enää tarvetta. Tyydyn toteamaan vain joitakin seikkoja.

Ensinnäkin lakialoite on erittäin tervetullut ja se on myös selkeä rinnakkaisaloite valiokunnissa käsitellyssä olevalle hallituksen esitykselle. Ainaakin meissä vasemmistoliiton kansanedustajissa hallituksen esitys liikeaikalaista, sellaisena kuin se nyt on, aiheutti melkoisen tyrmistyksen. Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että nykyiset aukioloajat erittäin hyvin riittäisivät, 7—22 on varsin pitkä aika. Tuota aamu-aikaa ei aina edes käytetä. Usein olen itse kokenut sen vallankin maanantaiaamuna, kun se on ainoa viikonpäivä oikeastaan, kun ennättää ostoksille. Kun olisin mennyt maanantaiaamuna ostoksille, olivat liikkeet kiinni. Useimmat aukeavat vasta, ainakin Tampereen suunnassa, kello 10.

Kun eduskunta edellisen kerran tuota lakia säati, ei näin laajoja poikkeuslupavaltuuksia kuviteltu tulevan, kuin lääninhallitukset ovat nyt tulkinneet. Ed. Kukkonen aloitteessa tältäkin osin puututaan tähän aivan hyvin.

Todella toivon, että kun asiaa nyt valiokunnassa käsitellään, siellä löydetään järkevä ratkaisu ja ed. Kukkonen lakialoite saa siellä hyvän ja asiallisen käsittelyn ja asiassa edetään lakialoitteen mukaisella tavalla.

Ed. V i h r i ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Täytyy ensinnäkin onnitella ed. Kukosta siitä, että hän on tehnyt tämän lakialoitteen ja saattanut käsittelyyn samalla, kun eduskunnan talousvaliokunta käsittelee jo vähittäiskaupan liikeaikalakia, myöskin nämä lakialoitteissa olevat asiat poikkeuslupan osalta.

Mutta ennen kaikkea, kun olen yksi tämän

lakialoitteen allekirjoittaja, yhdyin myös siihen käsitykseen, että me emme tarvitsisi sen kaltaista lainsäädäntöä nyt tässä maassa liikeaikaa ajatellen, mitä hallitus on esittänyt.

Vaalikaudella 1983—87 tämä lainsäädäntö oli erittäin puhututtava tässä salissa, ja silloin ajettiin myöskin vapautuksia, jotka nyt ovat jo voimassa. Silloin myöskin hallitus antoi yksimielisen esityksen, mutta silloinen talousvaliokunta, jossa myös itse olin mukana, esityksen hylkäsi ja hallitus joutui vetämään esityksensä pois.

Totean, että aika on muuttunut ja ehkä nimenomaan parempaan suuntaan, kun nyt hallituspuolueen edustajakin voi ja saa tehdä lakialoitteen, joka poikkeaa aivan ratkaisevasti hallituksen esityksestä. Tässä oli vuosia, että sitä ei sallittu, ei ainakaan silloisten hallituspuolueiden aikana vaalikaudella 1983—87. Silloin oli ennenkuulumatonta, että hallituspuolueen edustaja menisi tekemään lakialoitteen ja uhmaisi hallituksen valtaa. Siinä mielessä annan erittäin suuren arvon, että ed. Kukkonen on tehnyt aloitteen mielestäni todella tärkeästä kysymyksestä.

Haluaisin eräitä asioita, vaikka varmasti talousvaliokunnassa ne ovat jo moneen kertaan tulleet käsitellyiksi asiantuntijakuulemisen yhteydessä, todeta.

Meillä tänä päivänä vähittäiskaupan piirissä on lähes 100 000 palkansaajaa ja 25 000 yrittäjää ja perheenjäsentä. Kun katsomme esimerkiksi vuoteen 1990, niin kyllä vähittäiskaupassa työntekijöitten määrä on pudonnut liki 30 prosenttia, jos on tilastoja uskominen, mitkä meillä käytävissä on. Samanaikaisesti nimenomaan osa-aikaisten työntekijöitten määrä on erittäin rajusti noussut. En ole löytänyt ainakaan vielä sellaista pitävää tilastoa, että sunnuntaiaukioloajat olisivat tuoneet lisää työpaikkoja, todellista lisäystä. Ehkä sitä ajan myötä saattaisi tulla, muttei ainakaan tähän saakka ole tullut.

Tietenkin, arvoisa puhemies, meidän on syytä muistaa ja ihan periaatteellisella tasollakin todeta, että tänä päivänäkin kaikessa pyritään suurempaan, komeampaan ja tehokkaampaan toimintaan. Kaiken tarkoituksena, se on aika kovasti sanottu, on se, että työvoimasta pitää säästää. Kaikki yritykset pyrkivät siihen ennen kaikkea liike-elämässä. Tästä on hyvänä esimerkkinä se, että tähän maahan ollaan nyt suunnittelemassa 60:tä suurautomarketia. Jotkut asiantuntijat ovat laskeneet, että jos vuoteen 2000 mennessä syntyy 25 näitä suurmyymälöitä ja pinta-ala ei lisääntyisi lainkaan, niin tämä tietäisi laskennallisesti 1 000 pienkaupan

loppumista. Useat tutkijat arvioivat, että yksi uusi työpaikka suurmyymälässä vie lähistöltä muista liikkeistä kaksi työpaikkaa. En tiedä, pitääkö tämä paikkansa.

Mielestäni ympäristöministeri Pekka Haavisto on aivan oikeassa, kun hän haluaa ohjata suurten kauppakeskusten sijoittumista. Kuluttajien tulisi tänään miettiä, ovatko nämä automarketit halvempia verrattuna lähikauppoihin. Kyllähän lähikauppojen katoaminen on paha takaisku tärkeälle palveluvarustukselle. Se on sitä taajamissa, kaupungissa, mutta erityisesti maaseudulla. Pitää myöntää toki, että maaseudulla liikkeiden aukioloajat ovat tänä päivänä jo mielestäni aivan riittävät.

Kauppojen aukioloajoista keskusteltaessa unohdetaan hyvin usein myös se tosiasia, että vähittäiskaupassa on noin 25 000 yritystä, joissa on työssä saman verran yrittäjiä ja heidän perheenjäseniään. Kyllähän varmasti valiokunnassa on jo paljon puhuttu myös siitä, mitä tulee merkitsemään palkansaajien, liikeympäristöjen ja muun liikeympäristön, lastenhoito-ongelmien ym. kannalta, jos edelleen sunnuntaiaukioloaika lisätään. Pitää myös muistaa, että yksityisyrittäjälle ei sitten jää vapaa-aikaa lainkaan, nimenomaan kaupungissa toimiville yksityisyrittäjille — maallahan sitä monella yksityisyrittäjällä ei ole ollut tähänkään saakka — jos nämä kaikki vapautukset annetaan, että jokaisena seitsemänä päivänä viikossa liikkeet voivat olla auki.

Aukioloaikojen laajentuminen merkitsee väistämättä pien- ja lähikauppojen sekä haja-asutusalueiden kaupan palvelujen supistumista. Minusta tämä on syytä yhä edelleen ja uudelleen todeta, että tiedetään, mitä ollaan päättämässä, mikäli hallituksen lakiesitys viedään läpi. Pitää muistaa, että meillä toimii tänään noin liki 3 000 kioskia, 1 400 grillityyppistä kioskia, 2 000 huoltoasemaa ja noin 5 000 kahvilaa, joissa myydään toki kaupan tavaroita. Näissä yrityksissä on työssä paljon yrittäjiä, mutta myös palkkatyövoimaa. Kioskin myyntirakenne on, ainakin asiantuntijat väittävät niin, sellainen, että kannattavuuden kriittinen piste on melko vähästä kiinni, ja se saattaa tulla eteen juuri, jos liikeympäristöjä nyt vapautetaan.

Tutkimuksin on myös todettu, että lähikauppojen kuolema lisää selvästi myös sosiaalitoimen kustannuksia. Olen vain lukenut tämän tutkimuksen enkä pysty perustelemaan, pitääneekö tämä paikkansa. Ehkä talousvaliokunnalle tätäkin näkemystä on selostettu. Tässä

tutkimuksessa, tämä on VTT:n tutkimus, arvioidaan, että yhtä automarkettiin syntyvää työpaikkaa kohti sosiaalitoimen kuljetusmenot kasvavat 9 000 markkaa vuodessa, kunnan verotulot vähenevät 4 000 markkaa ja toimeentulotukimenot kasvavat 1 000 markkaa vuodessa. En tiedä, pitääkö tämä paikkansa, mutta minua ainakin hätkähdytti, jos tällä on jotakin käytännön merkitystä.

Kyllä kai, arvoisa puhemies, on syytä lopuksi todeta, että kauppojen aukioloaikojen pidentäminen kuuluu sellaiseen poliittiseen linjaan ja näkemykseen, vaikka tässä puhutaan vapaudesta, että tämä lisää työttömyyttä ja eriarvoisuutta yhteiskunnassamme. En ainakaan itse ole päässyt siihen käsitykseen, että nyt Euroopan unioni, jossa olemme mukana, määräisi, että meidän pitäisi vielä vapauttaa. Päinvastoin olen havainnut niillä muutamilla ulkomaanmatkoilla, kun Keski-Euroopassa olen käynyt, että siellä kaupat on aika lailla kiinni ilta-aikaan. Siellä ei kovin paljon suurmarketeja ole auki.

Siinä mielessä toivonkin, kun talousvaliokunta nyt ottaa eduskunnan työjärjestyksen mukaan sinne lähetettävän lakialoitteen käsittelyyn, että lakialoite saisi valiokunnassa enemmistön ja me voisimme äänestää lakialoitteen puolesta sitten täällä suuressa salissa.

Ed. Peltomäki: Arvoisa puhemies! Ed. Kukkosen lakialoite on erittäin kannatettava ja tulee aivan sopivaan hetkeen, kun hallituksen esitystä kauppojen aukioloaikojen laajentamisesta käsitellään juuri talousvaliokunnassa ja työasiainvaliokunnassa se on lausunnolla. Muutama sana tästä aloitteesta, jonka myös itse olen allekirjoittanut.

Kauppojen aukioloaikoihin liittyvän poikkeuslupasäännösten käyttö on muodostunut kaiken kaikkiaan ongelmalliseksi, vaikka eduskunta sääti tiukat myöntämisedellytykset poikkeusluvalle, kuten ed. Arja Ojala totesi.

Kun kaikkiaan 2/3 näistä luvista on messu- ja näyttelylupia, joihin liittyy myös pienimuotoista tavaroiden myyntiä, todella tuntuu oudolta, että tämän kaltaisten lupien myöntäminen on edelleenkin lääninhallituksilla. Se on lääninhallituksille raskasta ja myös hakijalle kallista. Tämä ed. Kukkosen rinnakkaisaloite, jossa esitetään, että nämä luvat antaisi poliisipiirin päällikkö, on erittäin myönteinen asia.

Myös samassa yhteydessä haluan todeta sen, että nykyiset kauppojen aukioloajat, lain sallimat liikeajat, ovat täysin riittäviä. Kun ei niitä-

kään käytetä täysimääräisinä tänäkään päivänä, niitä on turha enää lisätä. Myöskään en näe mitään järkeä sunnuntaiaukiolon lisäämiselle. Minusta sunnuntait tulee pyhittää perheille.

Tässä aloitteessa toteutuu mielestäni lain tarkoittama joustavuus ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia! Jos edustaja haluaa jatkaa, niin siirtykää puhujakorokkeelle.

Puhuja: Kiitos. Lopetan tähän.

Ed. Lämås: Arvoisa puhemies! Haluan käyttää puheenvuoron. Minusta asia on tärkeä, ja kentältä on otettu aika paljon yhteyttä lähinnä pienkauppojen ja pienyritysten osalta siitä, mihin nyt ollaan menossa. Ed. Vihriälä toi puheenvuorossaan esille sen, kuinka meillä nyt rakennetaan valtavasti suuria marketteja ja tässä tilanteessa palveluja ollaan viemässä eikä yksin maaseudulta. Minä näen tämän myös sellaisena ongelmana, että kaupungeistakin ovat palvelut siirtymässä kaupungin ulkopuolelle. Niin täällä Helsingissä kuin kaikissa kaupungeissa on paljon pienkauppaa ja pienyrityksiä. Tämä koskee myös heitä hyvin selvästi. Myös se tiedetään, että monissa kotitalouksissa haluttaisiin, että kaupan palvelut ovat myös kaupungeissa lähellä eikä tarvitse lähteä kaupungin ulkopuolelle suuriin marketteihin.

Tähän liittyy myös se, että meillä rakennetaan todella nyt lähinnä päivittäistavaran myyntiin suuria halleja, jotka maksavat, ja ne näkyvät sitten kaupassa myytävien tarvikkeitten hinnoissa. On aivan selvää, että kuluttajan nämä maksaa. Me olemme tässä menneet tietynlaiseen huluuteen vähän samalla tavalla kuin pankkipuolella. Rakennettiin suuria pankkeja ja palatseja ja nyt sitten rahaa revitään samaisen pankin seinästä tai tuulikaapista. Ei siellä salissa juurikaan tarvitse käydä, jos ei ole hyvin huonosti hoitanut asioitaan.

Kerron yhden tapauksen, joka on hyvä esimerkki elävästä elämästä. Turkuun, onkohan kymmenen vuotta aikaa, rakennettiin valtavan suuri kompleksi K-kaupan puitteissa. Lankomieheni on K-kauppias ja oli tutustumassa tähän. Siellä oli amerikkalaisia vieraita, ja hän kertoi, että kun käveltiin sitä hallia pitkin ja poikin, tämä amerikkalainen vieras pysäytti hänet ja sanoi, että "hei kuule, Turussa on 5 miljoonaa asukasta". Tässä tuli selvästi esille se, miten meillä rakennetaan, ja tämä on amerikkalaisen liike-

miehen näkökulma marketteihin Turun asukasmäärään nähden. Hän oli todella hämmästynt, kun todellinen asukasmäärä kerrottiin.

Tämä on vähän sivuseikka, mutta liittyy asiaan sinällään. Jos nyt aukioloaikoja muutetaan ja rajoitukset poistetaan tavallaan kokonaan, se johtaa todella siihen, että meillä edelleenkin pienyrittäjät joutuvat vaikeaan tilanteeseen. Tämä ei todella missään tapauksessa lisää työpaikkoja, vaan lisää yrittäjien työmäärää ja työpäivän pituutta, ja heidän kilpailuasemansa varmasti tulee huononemaan.

Ihmettelen vähän sitä, että kun tutkailin, ketkä ovat alotteiden allekirjoittaneet — siellä on noin 60 nimeä — kokoomus puuttuu kokonaan. Se on tietysti valitettavaa. Nähdäänkö siellä nyt näin, että kaikki tietynlainen rajoittaminen yritystoiminnasta pitäisi poistaa ja siinä hengessä ei myöskään olla tässä mukana. En tiedä, ed. Kuosmanen voisi vähän kommentoida, miksi kokoomus ei ole allekirjoittajana tässä mielestäni erittäin hyvässä lakialoitteessa.

Ed. A. Oja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lämsä kantoi kovasti huolta siitä, että nyt ollaan siirtämässä kauppaa lähinnä keskustojen ulkopuolelle, ja olen hänen kanssaan tästä asiasta ihan samaa mieltä. Haluaisin lisätä siihen vielä sen, että kun nyt ajatellaan kaupunkien keskustoja, pienkaupathan ovat sieltä kuolemassa. Näin ollen tietysti tässä tulee myös painetta kuntien päättäjille siinä, että pitäisi katsoa, miten kaavoitusta hoidetaan kunnissa niin, että ei mahdollisteta suurkauppojen, hypermarkettien, niin kuin nykyään sanotaan, syntymistä.

Mitä tulee sunnuntaiaukioloaikoihin, näyttää siltä, että eivät myöskään yrittäjät kyselyn perusteella ole ollekaan halukkaita niiden lisäämiseen. Kun Suomen Yrittäjät on suorittanut kyselyn, sen perusteella selvä enemmistö kauppiasyrittäjistä on sitä mieltä, että ei ole mitään tarvetta laajentaa nykyistä aukioloaikaa ja se koetaan erittäin hyväksi. Ei myöskään haluta edes itse saada päättää siitä, miten sitä laajennettaisiin. Sitä ei pidetä mitenkään tarkoituksenmukaisena, koska ei nähdä, että sillä saataisiin myyntiä lisää. Pitäisi olla myös ostovoimaa, ennen kuin myynti lisääntyy. Näin ollen minusta myös meidän pitää olla vastuussa. Yhteiskunnan tehtävä on kantaa vastuuta kokonaisuudesta ja huolehtia todeten, että ihmisiä myös määrättyllä tavalla suojellaan, kuten ed. Vihriälä puheenvuorossaan myös kertoi siitä, kuinka työntekijöittenkin osuutta pitäisi

huomioida. Minusta se oli erittäin hyvä näkökohta.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Lämsä puuttui puheenvuorossaan erikoisesti myös pienkauppiaiden rooliin. Itse olen saanut esimerkiksi erittäin paljon palautetta erityisliikkeiltä, pienliikkeiltä. Sanotaan nyt esimerkkinä vaikka valokuvausliikkeet. Näitä samoja palveluita tarjotaan, valokuvaustarvikkeiden myyntiä, filmien kehittämistä, myös tavarataloissa. He kokevat aukioloajan laajentamisen erittäin suurena uhkana ja ovat nimenomaan toivoneet sitä, että missään tapauksessa aukioloa ei enää laajennettaisi ja vietäisi heiltä heidän ainoata vapaapäiväänsä.

Varsin mielenkiintoinen oli ed. Vihriälän esiin nostama ajatus siitä, että sosiaalitoimen menot lisääntyisivät. En ole kuullut tällaista, mutta se on aika luonnollista, jos ajatellaan sitä, että kaupat siirtyvät yhä kauemmaksi asutuskeskuksista ja vammaiset, kuten liikuntarajoitteiset, ja vanhukset saavat eri sosiaalitoimen lakien mukaan, vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain mukaan, kuljetuspalveluita. Totta kai silloin esimerkiksi pelkästään kauppamatkat lisääntyvät. Siitä on luonnollinen seuraus, että kuntien sosiaalitoimen määrärahojen tarve kasvaa.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Talousvaliokunta on aloittanut liikeaikalain käsittelyn, itse asiassa se on aika pitkälläkin. Olemme ehtineet kuulla kymmeniä asiantuntijoita, eri tavalla alan asiantuntemusta edustavia tahoja. Se kokemus, joka tähänastisesta käsittelystä on ollut, on se, että paitsi että vastaanotto on eduskunnassa edustajien kesken ollut ristiriitainen, samalla tavalla ristiriitaisia ovat myös asiantuntijoiden lausunnot liikeaikalasta. Niin kuluttajat kuin yrittäjäjärjestöt, kauppiat, tutkijat — kaikki — esittävät ristiriitaisia lausuntoja. Osa kannattaa, osa vastustaa. Työttömyysvaikutuksista, kustannusvaikutuksista, vaikutuksista kaupan rakenteisiin, kilpailun edistämiseen tai rajoittamiseen saamme koko ajan eri tahoilta ristiriitaisia arvioita.

Viime kädessä sitten, kun päätöksentekohetki koittaa, valiokunta, joka lausunnon antaa, ja valiokunta, joka mietinnön tekee, joutuvat tietysti hyvin pitkälle tukeutumaan omaan harkintaansa ja omiin johtopäätöksiinsä ja punnitsemaan etuja ja haittoja, jotka asiaan liittyvät. Siinä mielessä kaikki tällainen keskustelu, joka nyt valiokunnan käsittelyn aikana käydään, auttaa

meitä ja ehkä kirkastaa meidän näkemyksiämme siitä, mikä on se tie, jolla loppujen lopuksi pääsemme ulos tästä sillä tavalla, että saamme esityksen suureen saliin käsittelyyn.

Ed. V i h r i ä l ä : Arvoisa puhemies! Talousvaliokunnan rouva puheenjohtaja totesi, että osa kannattaa ja osa vastustaa. Näinhän on, ja senpä takia minusta onkin, kun elämme laillisessa yhteiskunnassa, hyvä, että meillä on lainsäädäntöelin eli Suomen eduskunta, joka vielä voi tehdä päätöksiä eikä antaa puhtaasti vapaiden markkinoiden hoitaa näitä kysymyksiä. Tämä on juuri se paikka, missä poliittinen päätös on tehtävä. Tämä on suuren luokan poliittinen ratkaisu ja myös erittäin suuri periaatteellinen kysymys. Tämä ei ole mikään vähämerkityksinen asia, jota voisi vähätellä, että se on vain liikeaikalain muuttaminen, eikä ajatella ollenkaan, mitä siellä taustalla on takana: pienyrittäjät. Kaikkihan me tiedämme sen, että liikkeissä työssä olevat ovat hyvin matalapalkkaista väkeä, kun ajatellaan kokonaisuutena, ryhmänä, verrattuna moniin muihin työntekijäryhmiin. Me olemme tekemässä tässä salissa nimenomaan merkittävän poliittisen päätöksen.

Sitä tietenkin toivoisi, että valiokunta nyt voisi todella ottaa käsittelyyn ed. J. Kukkosen aloitteen. Minusta tämä purkaa byrokratiaa. Nimenomaan lupien myöntämisen siirtäminen lääninhallinnosta poliisipiireille on aivan järkevää. Siellä paikan päällähän tiedetään, onko tarvetta.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Haluan vielä ed. Vihriälällekin vakuuttaa, että valiokunta tekee hyvin toisissaan työtä tämän asian yhteydessä ja ymmärtää, että se on siinä asetettu erittäin suuren tehtävän eteen. Me ymmärrämme, että riippuen siitä, mikä ratkaisu valitaan, sillä on hyvin kauaskantoisia seurauksia. Ennen kaikkea ajattelen silloin seurauksia, joita voi olla kaupan rakennemuutokseen ja sitä kautta kuluttajien palveluun jne. En tiedä, mikä ratkaisu tulee olemaan, mutta haluan vielä kerran ed. Vihriälälle ja muille vakuuttaa, että valiokunta tulee erittäin suurta harkintaa käyttämään, kun se omaa ratkaisuaan pyrkii muovaamaan.

Arvelisin, että kaikki valiokuntaryhmät haluavat tästä keskustella myös laajemmin omien eduskuntaryhmiensä kanssa, koska tästä aloitteestakin jo näemme, eri eduskuntaryhmissäkin on asiasta hyvin erilaisia mielipiteitä.

Aivan niin kuin ed. Vihriälä aikaisemmin totesi, olemme edenneet ajassa myös niin pitkälle,

että riippumatta siitä, ollaanko hallituksessa vai oppositiossa, voidaan aika avoimesti mielipiteitä myös tilittää. Minusta sekin on hyvä. Se tekee vain asian käsittelyn huomattavasti vaikeammaksi, kun pitää aivan itse harkita, mitä mieltä on asiasta, ja pitää vielä pystyä sovitteluun niin, että löytyy enemmistömielipide sen ratkaisun taakse. Niin kauan kuin päätös on jostakin ylhäältä annettu ja ilmoitetaan, että näin teette, voi aina hengessään vetäytyä vastuusta, mutta tämän asian käsittely tulee olemaan todella haasteellinen tässä eduskunnassa.

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Haluan vielä tuoda pohdiskelua. Kun olen keskustellut sellaisten kansanedustajien kanssa, jotka ovat kannattamassa lain muuttamista, he lähtevät siitä, että yrittäjyyttä ei pidä rajoittaa. Minusta kauppiasyrittäjyys on luonteeltaan erilaista. Tässä pitää nimenomaan tarkastella sitä, että vaikka on tuotu esille, että tällä myös turvattaisiin palveluiden parempaa saatavuutta, tämä itse asiassa kääntyy tätä pyrkimystä vastaan, koska toisaalta tässä niitä palveluja menetetään. Nimenomaan pienkaupat eivät pärjää kilpailussa, ja palveluita häviää kaupungeista ja keskustasta pois kaupunkien ulkopuolelle suuriin marketteihin jne. Filosofiaa tässä ei ole pohdittu riittävästi, vaan lähdetään puhtaasti vain siitä ajattelusta, että yrittäjyyttä ei pidä rajoittaa eikä pidä olla mitään aikojaa. Kauppa yrittäjyytenä on erilaista. Se on erilaista luonteeltaan. Olisi erittäin tärkeää painottaa tätä ja tuoda esille.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Todellakin lakiesitys liikeaikojen muuttamisesta on ongelmallinen kaiken kaikkiaan. Ed. Lämsän sanonta, että yrittäjyyttä ei pidä rajoittaa, on joillakuilla tosiaan ihan sokeana mielessä. Kun ajatellaan, mitä lausuntoja tosiaankin yrittäjäpuoleltakin on tullut, osa on aivan luonnostaan odotetusti ristiriitaisia, mutta on joitakin aivan yllättäviäkin tullut talousvaliokunnan kuulemistilaisuuksissa. Katsotaan tämä asia.

Hassuimpia asioita on kilpailun rajoittaminen. Kävi eräskin kauppias, joka sanoi, että hänellä on 5 kilometrin päässä sellainen huoltamo, 6 kilometrin päässä sellainen kioskki, 4 kilometrin päässä sellainen kioskki, ympärillä vaikka kuinka paljon muulla nimikkeellä olevia myymälöitä, jotka muistuttavat erittäin paljon hänen omaa myymäläänsä, mutta hän on ainoa, joka ei saa pitää sunnuntaina auki. Ei siinäkään tietysti mitään järkeä ole. Mutta mistä se järki löytyy, kat-

sotaan nyt sitten. Kioskejahan nykyään on muun muassa luukullisia ja luukuttomia. Sitten on sellaisia, joissa on tiski, joissakin on erillinen kassa, ja joissakin on jopa kahvinjuontipaikkoja. Ne alkavat kohta jo kilpailla myös ravintoloiden kanssa. Asia tutkitaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13, kyselytunti huomenna torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 18.16.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

